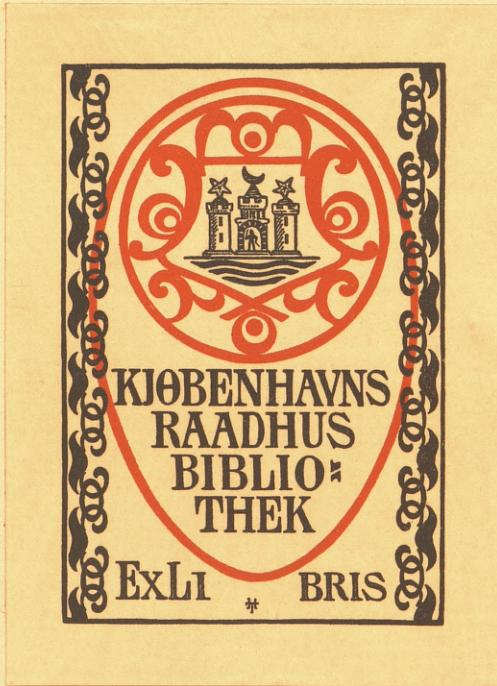

09.6867 Kuvol h

09.767

Ha

Ex 1

KUNSTDREJERFORENINGEN I KJØBENHAVN

1841—1891

EN HISTORISK FREMSTILLING AF FORENINGENS
TILBLIVEN OG VIRKSOMHED

UDGIVET AF FORENINGEN

I ANLEDNING AF DENS HALVHUNDREDAARIGE JUBILÆUM

DEN 1. APRIL 1891

AF

CARL HANSEN
FORENINGENS FORMAND

KJØBENHAVN

DET HOFFENBERGSKE ETABLISSEMENT

1891

10836

REKORDBOK FOR DEN KONGELIGE DANMARKSKE KUNSTDRØJERES FORENING

1891

Festskriftet erholdes hos Foreningens Kasserer, Hr. Kunstdrøjer AUG. SAARBYE,
Kjøbmagergade 39, à 1 Kr.

AUG. SAARBYE

10836

Ved et den 13. December 1890 afholdt Møde af Bestyrelsen for Kunstdrejeforeningen i Kjøbenhavn fremkom den Oplysning fra et af dens Medlemmer (Hr. M. POLACK), at Foreningens rette Stiftelsesdag ikke var, som hidtil forment, den 23. Juni 1843 men ca. 2 Aar tidligere, nemlig den 1. April 1841, hvilket fremgik af nogle, tilfældig hos ham beroende gamle Dokumenter. Denne Oplysning gav Anledning til en nærmere Undersøgelse af Foreningens Arkiv, af hvilket det meget rigtigt fremgik, at Kunstdrejernes Fagsammenslutning stammer fra denne Dag, idet disse første Gang, ifølge Hr. MORTEN WESTERGAARDS Initiativ, holdt Møde i Industriforeningens Lokale, Kongens Nytorv Nr. 206, den 1. April 1841, og dette Møde blev — hvad der vil fremgaa af Beretningen — ledet af nu afdøde Kunstdrejer J. G. SCHWARTZ.

Den 1. April 1891 er saaledes Kunstdrejeforeningens halvtredsaarige Jubilæumsdag, og denne Dag mente man, at burde festligholde paa en Foreningen værdig Maade.

Tillige kunde det være af stor Interesse for Foreningens nuværende og fremtidige Medlemmer at faa udarbejdet en historisk Fremstilling af Foreningens Tilbliven og Virksomhed. Dette frembød imidlertid adskillige Vanskeligheder, dels paa Grund af det mangelfulde Materiale forsaavidt angaar Foreningens første Tider, og dels i den Omstændighed, at Foreningens Love ikke hjemle Ret til at disponere over noget Beløb i saadant Øjemed. Man saae sig saaledes ikke i Stand til at engagere en litterær dannet Mand til at foretage Udarbejdelsen af samme, men da en Fremstilling, udarbejdet af en Haandværker — selv i al sin Mangel-

fuldhed — maatte anses for bedre end intet, har jeg forsøgt efter Evne og med den Tid, min Forretning tillader mig at offre paa et saadant Arbejde, at gjøre Uddrag af det indsamlede Materiale og i korte Træk fremstille Resultaterne af denne Fagsammenlutning med de for Forstaaelsen i saa Henseende nødvendige Motiveringer.

Af det til Udarbejdelsen anvendte Materiale har jeg hovedsageligen benyttet Trædrejerlaugets Arkiv, hvilket med stor Beredvillighed fra Oldermænden Hr. LINDHARD'S Side i dette Øjemed har været stillet til min Raadighed. Foruden dette og Kunstdrejerforeningens Arkiv har jeg endvidere tilladt mig at benytte Industriforeningens Maanedsskrift samt Beretningen om det femte danske Industrimøde i Odense fra den 13. til 21. Juli 1885, ligesom jeg herved tager mig den Frihed at anføre, at Oldermænden for Odense Drejerlaug, Hr. Kunstdrejer STEINFELDT, velvilligt har sendt mig Bidrag, hentede fra dette Laugs Arkiv, og endelig har Hr. Jernstøber CHR. NIELSEN, der som ung Mand i flere Aar beklædte Embedet som Oldgesel ved Drejerlauget i Odense, givet mig meget værdifulde Oplysninger.

For at undgaa den Mulighed, at der skulde have indsneget sig mindre tydelige Fremstillinger eller endog ligefremme Fejl, har jeg formaaet mine ærede Kollegaer i Foreningens Bestyrelse til at gjennemse Manuskriptet og foretage de deri fornødne Rettelser.

Sluttelig maa jeg bede de ærede Læsere være overbærende med Skriftet i litterær Henseende.

Ærb.

Carl Hansen.

Hvorfor have Kjøbenhavns Kunstdrejere ikke, som alle andre Haandværkere, været indordnede under det gamle Laugsvæsen? Dette Spørgsmaal, der aldrig har staaet os rigtig klart, kunde mulig være af Interesse for os at undersøge; om det vil lykkes mig fuldt ud, i denne Henseende at naa et tilfredsstillende Resultat, er noget tvivlsomt, men dog tror jeg, ved at gaa noget tilbage i Tiden, at kunne konstatere, at Laugsforholdene just ikke vare absolut tillokkende, samt at vore hæderlige Forfædre vistnok have handlet ret fornuftigt, naar de — som det vil fremgaa af efterfølgende — have stridt imod efter Evne. Jeg skal i den Anledning gaa tilbage til Midten af det 17de Aarhundrede, hvor, som det hedder, »Kjøbenhavns oprictige og konstrige Drejere enedes om Laug at stifte«. Hvad man i den Tid har forstaaet ved Betegnelsen »oprictige og konstrige« er ikke lykkedes mig at faa opklaret, men at der ved sidstnævnte Udtryk ikke sigtes til Kunstdrejere fremgaaer tilstrækkelig tydelig deraf, at man i hine Tider istedetfor Kunstdrejere brugte Betegnelsen »Bendrejere«; endvidere synes det, at der bestandig har hersket et spændt Forhold imellem Bendrejere og Trædrejere, medens der imellem Trædrejerne indbyrdes vistnok altid har været den bedste Forstaaelse.

Anno 1652 Den 9. Maius Er Vi Mestres Vdi Jesu naffu
her Vdi Boris Kongelige Maiesteds Residens Stad Kiøben-

hafuen bleffuen forenet om et Lau at stifte paa Boris det oprictige og Konftrige Dreyer handtuerck och det af os Underfressne Ved ære och Redelighed Vdi alle effterfølgende maade Urygeligen at holde och effterkomme, och dersom det saa befindis, at der nogen af Boris Underfressne Mestre sig Vdj mod nogen aff disse Boris Articler sig forbryder, hand skal angiffues for Lauet och der goduiligen Lade sig straffe som Vedbor.

1.

For det første skal der Vellis en fformand och en bisider som skal betiene Boris Lau Vdj 2 Nar och skal Vare paa Boris Laus beste och haffuer deri god indseen at alting gaar Rictig til och slet intet i nogen maade at fordølge, mens at gaa alting Rictig igiennem, Som det sig Vedbor, i lige maade skal Boris fformand och bisider Enhuer fierding aar gaa om hos Boris Laus brødre och bese arbeidet och haffue deri god indseen at der bliffuer god arbed giort, Som det sig bør, befindis der nogen, Som icke gjør godt arbed, da skal fformanden giffue hanom an for Lauet och hand derfor at Straffes Som Vedbor, Vdi Lige maade skal fformanden haffue mact til at Straffe den ene Saa Vel Som den anden, naar nogen Sig der imod forser paa det, at den kand Straffes Som bør at Straffes, och den at bliffue fri Som er fri; naar de fornævnte 2 Nar er forløben, Saa skal fformanden afløses och bisideren trede i hans Sted igien och effter Valen*) den elste Lausbroder i bisiderens Sted igien, I lige maade skal fformanden giøre Ret og Regenskab for det gandske Lau, naar hand tacket aff, paa det at alting kand gaa Rictig til Som det Sig bør.

2.

For det andet skal alle Lausbrødre giffue fformanden Lyd, naar hand Klager paa, at hand kand forbye hvad som skal være forboen Vdi Lige maade skal Boris fformand Vdi sin foruaring hafue Boris Laus Lade, Ligklæde och Laus bese och

---

*) Formentlig menes Valg.

bifideren at hafue den ene nøgel, och den Dngfte mester den anden nøgel til Boris Laus bøse, i lige maade skal den Dngfte mester være forplect at lade Sig horsommelig Strax finde Vdi fformandens Hus, naar hand aff hanom tilsigendis Border Under 3 Ʒ Straff, i lige maade skal en huer Lausbroder Lade sig finde paa den Sted, Som han aff den Dngfte mester blifuer effter fformandens befaling tilfagt Under 3 Ʒ Straff, Saafremt hand er frest och er iche forreist.

3.

For det tredie skal der och Være en Dngst mester, Som skal betiene Bores Lau effter Boris fformands befaling och ellers at gaa om huer Søndag at Samle 4 Ʒ hos en huer mester Vdi Boris Lau, Lauet til beste och at leuere denem Same Dag Vdi bosen 3 fformandens Hus inden Kloeken er 12 Under 3 Ʒ Straff. 3 lige maade skal och den Dngfte mester overhofued betiene Lauet, naar Vi der hafuer noget at forrette, Som er, at Vi der hafuer en Tønde Ol til beste, da den at tape Ud och at skenche 3 for mestrene och at hafue god indseen der til, at der aff intet Spiles, huem her imod gior, han skal Være Udi Boris Laus Straff.

4.

For det fjerde skal och en huer Suen Som Vil Være Mester Udi Boris Lau Være forplect til at Vise sidt ære- och Lære bref frem, och Siden at Staa och arbeide for halff Løn Udi 2 Nar hos huilchen mester Som hanom aff fformanden blifuer befalet, och Siden at giøre Sit mester Støcke Som er en U=Straffelig Spiende Kock, en Krud flaske*) och een trind Klods**) och denem at giøre ferdig Udi fformandens hus inden 14 Dage, Siden skal det beses af det gandske Lau, er det da iche Som det Sig bør, da er han Straf feldig, 3 lige maade skal han gifue Vdi Lauet en tønne Ol og to Neter mad med Sin behøring och Siden betale 3 Lauet huad hanom aff fformanden blifuer tilfagt.

*) Formentlig Krudthorn.

**) Formentlig en Keglekugle.

For det femte: Er det en Mesters Søn Vdi Lauet Som Vil blifue mester, han hafuer formeldte 2 Aar fri och giffte sig ærligen som det hanom Løfter, dog skal han giøre Laus Retighed, Som det Sig bør og før er Sagt, er det ellers en fremet Suen, Som Vil blifue mester och han tager en mesterinde Vdi Lauet eller mesters Daater til Ægte, han hafuer och formeldte 2 Aar fri, dog skal han forholde Sig Vdi alle maader Som før er Sagt.

For det Sierte skal den maner holdis Vdi Boris Lau at Boris mestre skal huer fierding aar Komme tilsammen, och da skal disse Boris articer Læses for os, och holde offentlig Spørsmaal fra den elste mester Kundt om och til den Dugste paa det at de desbedre Kand Vide, hvorledis at de dennem skal forholde, och da skal de Klage Som hafuer at Klage, och de at blifue Straffet Som er Straffelig, Siden skal de drengs Som Lærer Boris handtuerk for det gandske Lau skrifues ind, och i lige maade da at gifues løs de Som Udlært hafuer, och da at giøres til ærlige Suenne, herhos skal det och forbydis, at huilcken mester Som hafuer nogen gammel had eller Klameri med huer anden, at de det sparer til en anden tid och icke gifuer nogen aarsage til Klameri Under Boris Laus Straf; en heller maa nogen beholde Knifue eller anden geuer hos Sig, Som han Kand giøre Sin Lausbroder skade med, Under Straf, en heller maa den ene mester falde den anden i Sin talle, førend han hafuer Vdtalt, Siden Kand de Suare huem der i noget hafuer at Sige, icke heller maa den ene mester holde den anden Sin Vaulerskab*) for under 3 ½ Straf.

For det Syuende skal det och Være brugeligt, at naar Vi hafuer noget Vdi Boris Lau at forrette, at det da for-

*) Formentlig Vandel.

rettes Ved offuene hoffueder*) och at samme er siirligen Vdi Snack och tale och ey maa bruge nogen Letfærdige Biser eller Snack Vdi Boris ærlige Lau och Samquem; huem her imod gjør, skal Bære 3 Boris Paus Straff Som er 3 4.

8.

For det otende skal det och Bære forboden at ingen mester eller Suen maa Spilde mere Ol paa bordet, end han Kand tøre med Sin hand, huem her imod gjør, skal gifue Straff; huem mere Spilder Buder bordet end han med Sin fod Kand tøre, skal gifue douelt Straff Som er 12 3.

9.

For det niende skal det och Bære brugeligt 3 Boris Lau, at naar der Kommer en Suen och Bil hafue arbed, da skal han skiffes om Vdi Lauet fra den elste mester og til den Ungste om 14 Dages arbed effter handtuerkis brug, tar han forlof, naar de 14 Dage er ent, da maa han skiffes om igien, gifuer mesteren hanom forlof, da staaer det hanom och fri for at skiffes om, men arbejder Samme Suen ofuer de 14 Dage paa Samme Sted och da tar forlof, da skal Samme Suen Rense fra byen et fierding aar, førend han maa arbeide her igien, Kommer han igien inden et fierding aar, da skal han gifue Sin skiend igien; er der ellers nogen mester Som Bil forskrifue Sig en Suen fra andre Steder paa Sin egen omkostning, da skal det Staa hanom frit for, dog skal han indskrifues til hanom af Suenene effter Boris handtuerkis maner och brug.

10.

For det tiende skal ingen aff Boris mestre gifue deres Suene mere Løn om Ugen, Som gjør færdig Arbed end 2 4, och den Som icke Kand giøre færdig Arbed skal hafue 24 3, er der en bendreher, Som icke Kand gifue nogen Suen for

*) Om der herved sigtes til at Vedkommende skal være klar paa Forstanden, eller om Mening er, at Vedkommende skulde blotte deres Hoveder, maa jeg overlade til Læseren selv at udtyde.

Samme Løn Som før er Sagt, han maa forliges med hanom derom, det beste han Raad.

11.

For det ellestue naar Vi hafuer Pige Vdi Lauet enten at følge eller at bære, da skal Mestrene Saa Vel som mester-
 inerne och Suenne Lade Sig godviligen finde paa den Sted
 och Ved det Klocke Slag Som de aff den Dugste mester
 blifuer tilfagt Vnder Boris Laus Straff, om de ellers er fresse
 och til Stede, huem heri findes forsømelig och er fress och til
 Stede, skal gifue 3 R Straff, her hos skal och en huer mester
 och Suen Være forboden at følge eller at bære de mestres Pige,
 Som er Vden Lauet och en heller hafue nogen omgængelse
 med demnem Vnder Boris Laus Straff.

12.

For det tolte skal och en huer mester Være forplect til,
 Som Vil Lære nogen Dreng, at de den skal gifue and for
 fformanden och gifue Sin Retighed til Lauet, Som er 6 R ,
 førend han blifuer Sadt til noget arbed, och naar Vi holder
 Laus Steffning, da skal Samme Dreng skrifues in och betale
 skrifuer penge Som er 24 B , och dersom Samme Dreng
 Løfuer fra sin mester, inden hans tid er omme, da maa ingen
 mester tage Samme Dreng and igien at Lære, Vnder Boris
 Laus Straff, och Kommer han til Sin forie mester igien och
 Vil Lære Sin tid Ud, da skal hans Lære aar gaa and paa
 ny igien; naar en Drengs Lære aar er omme, da skal han
 gifues Løs och gøres til Suen paa formeldte tid Som før er
 Sagt og Sig dereffter forholde Som Vedbor, i lige maade
 naar nogen Vil hafue Sidt Lære bres, da skal det gifues
 hanom for det helle Lau, och han derfor skal gifue i Laus
 bosen 6 R .

13.

For det Trættende om nogen Lære Drengs mester dør fra
 hanom, och han hafuer Været 2 Aar i Lære, da skal formeldte
 Dreng Lære Vd hos hans Læremesterinde, om hun er hanom

begerendis, men Vil hun icke beholde Samme Dreng Sin tid Ud, da hafuer fformanden maect til at tage hanom til Sig, Vil han icke hafue hanom, da Kommer det bifidderen til eller effter Valen ned ad, paa det at han kand lære Sin tid Ud Som det Sig bor, er ellers engften begerendis en Suen, Saa skal fformanden Være hende behielpelig, Saa fremt at der er nogen i byen at bekomme, Vil da Suenen icke arbeide hos hende, da skal han Rejse fra byen, och ingen mester maa gifue hanom arbeid Under Straf, er der ingen Suen i Byen at bekomme, och hun Vil skrifue andetstedtz effter en, da skal hun forhielpis med Boris Kans Segel.

14.

For det fiortende skal ingen mester gifue Sine Suenen forloff i Ugen, en heller maa nogen Suen paa den tid tage forloff Uden alene om Søndagen, da hafuer en huer maect heri at giøre Som handtuertket Bdkreffuer, huem her imod giør, skal Være Straffeldig, i lige maade, Kommer der en Suen och om Dnsdagen blifuer omfiftet och begynder at arbeide, da skal icke mesteren forliges med hanom før han hafuer arbeidet i $2\frac{1}{2}$ Uge, Kommer han om torsdagen Saa Regnes det for 14 Dage, Kommer han om tisdagen Saa Regnes han Sin fulde Ugeløn, icke heller maa Suenene hafue flere mandage Uden en huer maanes Dag, i lige maade skal en huer Suen Vade Sig finde om morgenen paa mesters Verksted, naar Klocken er 5 om morgenen, och skal han hafue hellig afften naar Klocken er 8, huem herimod giør, skal være Straffeldig.

15.

For det femtende: er der en mester Bdi Lauet, som Vil hafue Lauet Sanglet og de hafuer noget at forrette for det helle Lau, da skal fformanden hanom det beuilge Uden nogen betaling, er der ellers nogen fremet eller Suenen, Som Vil hafue Lauet Sanglet, da skal de det Strax betale, Som brugeligt er, 3 4.

16.

For det Sættende maa ingen mester holde mere end en Suen til Lige, gaaer ellers Valen Saa hasti om, at der blifuer hanom noch en anskrefuet, da maa han gifue hanom 14 Dages arbed och icke Længer Under Straff, icke heller maa nogen mester Lære mere end en Dreng til Lige, och naar den er i Sit Sidste Lære aar, da maa hans mester sete en anden til igien, om han den Kand bekomme, huem her imod gjør, skal være straffelig.

17.

For det Sotende naar noget er i Boris Lau at bestele, da maa icke nogen aff Boris Lausbrodre gaa bort aff Lauet før alting er bestelt Under 3 R Straff, icke heller maa nogen aff Boris Lausbrodre Sige paa andre Steder, huad Vdi Lauet besteles Under Boris Laus Straff som er 6 R .

18.

For det attende maa ingen aff Boris mestre Kiøbe noget fremet dreyet arbed til Sig Vden det tilforen er det helle Lau tilboden, og de da gifue demnem forlof at Kiøbe, huem heri mod gjør, skal Være i Boris Laus Straff 6 Rdl.

19.

For det Netende naar der er 2 tyfter Lømer Ved Stranden at Selge, da maa ingen af Boris mestere deraff Kiøbe, før det blifuer det helle Lau tilboden, paa det at den ene deraff Kand faa Saa Vel Som den anden, huem her imod gjør, skal Være i Boris Laus Straff, som er 6 R .

Hans Kirck.   Peter Føge.   Hans Lübkin.   Jacob Andersen.

Jacob Danielsen.   Claus Bock.   Heinrich Spidt.

Reinholt Willumsen.   Stephen Ibsen.   Hein Kromsraa.

Rasmus Christensen.   Anders Trinde.   Jochum Lucas.

Christian Brack.   Peter Pedersen.

Poul Sørensen Hop.

Saaledes saa altsaa de Laugsartikler ud, om hvilke Kjøbenhavns ovennævnte 16 Trædrejermestre sluttede sig og dannede

»Kjøbenhavns Trædrejerlaug«.

Artiklerne, der unægtelig i flere Punkter synes noget skarpe, indeholde imidlertid et og andet, om hvilket man kunde ønske, at det stod i Kraft den Dag idag, se f. Ex. Bestemmelsen i Artikel 1: »befindis der nogen, Som iche gjør godt arbed, da skal fformanden gifue hanom an for Lauet och han derfor at Straffes Som Vedbør«. Derimod er det i høj Grad uretfærdigt, at en fremmed Svend — som i Artikel 4 bestemt — skal arbejde i 2 Aar for halv Løn hos den Mester, Oldemanden anviser ham, førend han maa gjøre Mesterstykke, medens samtidig en Mestersøn eller en Svend, der gifter en Mesterenke eller Mesterdatter, er fritaget for disse 2 Aar (se Artikel 5). At vore Forfædre ogsaa have været humoristisk anlagte, tyder Artikel 10 paa, naar det i Slutningen heraf hedder: »er der en bendreyer, Som iche Kand gifue nogen Suen for samme Løn Som før er Sagt, Han maa forliges med hanom derom, det beste han Kand«.

Foruden ovenstaaende Laugsartikler, der findes nedskrevne i Drejerlaugets ældste Forhandlingsprotokol, findes i Arkivet et paa Pergament sirligt skrevet Reglement, dateret 12. August 1668. Dette Pergament, der bestaar af 2 Ark i Bikubeformat, er gennemtrukket med en tyk, af forskjellig farvet Silke, flettet Snor, i Enden af hvilken hænger en særdeles smukt forarbejdet drejet Trækapsel med Laag til at fastskrue, inde i Trækapslen er det danske Rigssegl aftrykket i Vox. Dette Dokument, der indeholder de fra nævnte Dato gjældende Laugsartikler, indledes saaledes:

„Præsident, Borgemestere oc Raadmend udi den Kongelig Tryk Rigs oc Residens samt Stabell Stad Kiøbenhaffin Giøre

Witterligt: Att Efftersom Erlig oc Wellforstandig Mand Niells Rasmussen Dreyer oc hans Byfiddere, paa samtlige Dreyernis vegne her i Staden, Ds Tjenstevilligt andraged oc Tilkiende gifued hafuer, hvorledes De Svenne og Drenge som Handteverched hos demnem Værdt hafuer ey Udj andre fremmede Steder paa Handteverched kunde reysse, passere oc vorde antagne saasom Andre Dyffe Steders Svenne, De det fornedelst, de her inted eget Laug oc Amtt hafue; Desligeft hafue de Ds oc tilkiende gifued, at oc atskillige Uordninger og Stridigheder mellem demnem oc deris Svenne offte skal indfalde oc anden Uskikkelighed i deris Handteverch skal Begaaes Saavel som oc at ochsaa meged Dreyer Arbeid af Tusfere oc Andre her skal indforis oc Selgis, demnem som Kongl. oc Byens Lyng her udstaa till stor Nærings Svedchelse oc Schade. Saadant saavit mueligt at forekomme, De at deris Handteverch ved nogen Visse Regler, Goede Skikke oc Ordning, lige ved andre lofflige Handteverchers Laugs Her i Staden freindragis kunde. Haffue de slittigen væred Begierendis, wy demnem gunstigen ville Bevilge, nogle visse Artickler, hvoreffter de med Svenne oc Drenge et Ordentlig Handteverchs Laug oprette oc fremdrage kunde, demnem og Deris Effterkommere till Gaffu og Fremtarff. Saa effter at wy Saadan deris Anmodning till deris Handteverchs oc Nærings Befordring hafue befunden Billig oc fornøden, Hafue Wy derfore (dog paa Kongl. Majesteds allernaadigste Behag oc Ratification) forbemeldte Dreyere forundt og Bevilget effterfølgende Laugs Artickler."

— — — — —
 — — — — —
 — — — — —

Artiklerne indeholde omtrent det samme som de tidligere, dog findes allerede her nogle Lettelser, f. Ex. er den Tid, i hvilken en Svend skal arbejde for halv Løn og efter Oldermændens Anvisning, førend han kunde gjøre Mesterstykke, som i Artikel 1 var bestemt til 2 Aar, her nedsat til 1 Aar, Mesteraaret kaldet.

Allerede 17 Aar efter, den 7de November 1685, udkom Chr. Vtes Lov om Laugsvæsenet, under hvilken alle Laug indordnedes, hvert med sine særlige Laugartikler:

Da herimellem heller ikke findes nævnt Bendrejere kunde det mulig være af Interesse paa dette Sted at se Ordlyden af Træ-Dreyernes Laugs Artikler:

„Vi Christian den Femte, af Guds Naade, Konge til Danmark og Norge, de Benders og Gothers, Hertug udi Slesvig, Holsteen, Stormarn og Ditmarsken, Greve udi Oldenborg og Delmenhorst Giøre alle vitterligt, at eftersom Vi allernaadigst for got og raadsomt haver befunden, adskilligt udi Laugene, saavel her udi begge Bore Riger Danmark og Norge, som til Misbrug og adskillige Inconvenientier kunde give Anledning, at affkaffe, og til den Ende for hvert Laug især, nye Artikler at lade forfatte, haver Vi allernaadigst forundt og givet saasom Vi og hermed forunder og giver Træ-Dreyerne efterskrevne Artikler, hvorefter de sig allerunderdanigst skal rette og forholde, og ey efter denne Dag understaa sig, nogen nye Bedtægt eller anden Anordning imellem sig selv at giøre, saafremt de ikke derved vil stande til Rette og straffes som vedbør.

1.

Det skal ingen tilladt være, sig af Træ-Dreyen at ernære, enten med noget Arbejde at betinge, eller Svenne og Drengene at antage og holde, førend hand haver vundet sit Borgerskab og er i Dreyer-Laaget indskreven; Forseer sig nogen herimod, bøde første Gang fire Rigsdaler, anden Gang dobbelt saa meget, og tredie Gang straffes paa Kroppen.

2.

Træ-Dreyerne skal have en Oldemand, som samme sit Embede i to Aar skal forestaae, og naar nogen afsaar, da skal samtlige Mestere ved fleeste Stemmer tre af deres Midde Magistraten paa Raadstuen foreslaa, ud af hvilke de haver en at anordne, som demnem synes best og dygtigst der til at være,

men dersom ingen af de tre foreslagne demnem anstaaer, da maa de en anden, som de best eragter, dertil beskikke.

3.

Oldermanden skal alle de gamle og unge Mestere, som nu Borgere ere, og Handverket bruger, saa og demnem, som herefter i Lauget indkommer, ved Navn lade antegne, saa vel som og hvor de boer, paa det hand desbedre demnem kand vide at finde, naar enten noget udi Bores eller Byens Vrinde foresalder at forrette, eller og de Bønhasere*) paa deres Handverk vil eftersøge; hvilket, paa det det des bedre kand erquires, skal det være forskrevne Oldermand tilladt, fire Mestere at udnævne, som skal være berettigede til, med hannem og en af Underfogderne, forskrevne Bønhasere at udsøge, og af demnem oppebære den ovenmeldte Straf; Men hvis de den ikke strax betaler, maae de uden nogen Hensende til deres Jurisdiction, hvor de antreffes, henseføre demnem i Stadens Arrest-Huus indtil de Bøderne betaler, og skal bemelte fire Mestere, som Oldermanden i saa Maade til sig tager, hver fierding Aar forløves, og andre fire i deres Sted igien af hannem nævnes, som samme Forretning skal i agt tage, indtil det i Lauget er gaaen omkring.

4.

Naar Nogen Træ Drejer til Mester i Lauget vil antages, da skal hand først giøre sit Mester-stykke, nemlig: om hand er en Kofke-Drejer, da en forsvarlig opstandendes flammed Spinde-Kof: Et Skaf-Spil: En Pille 3 Qvarter lang durchbrochen med 3 Stænger, og en rund Kugle, som skal drejes uden Cirkel. Men er hand en Stolemager, da en flammed omlobendes Barne-Stool, en Mands Leue-Stool, og en flammed Bord-Stool. Og naar nogen bliver Mester i disse Handverker, da skal hand examineres af tvende Mestere, som særdeles ere af det Handverk, hvoraf han vil giøre Profession, hvilket skal ske efter Bores allernaadigste Forordnings Indhold af den 23. December 1681.

*) Saadanne, som drive uberettiget Næringsbrug.

5.

Dg paa det at Træ-Dreyerne sig desbedre af deres Handverk fand ernære, skal det her efter alle Suedkere, Tømmermænd, Hiulmænd og andre deslige Handverker aldeles være forbudt noget Dreyer-Verksted i deres Huse at have; Men om de noget til deres Arbejd behøver, som bør at dreyes, da det hos Mesterne i Lauget for billig Betaling at lade gjøre. Forseer sig nogen herimod, og dermed betrædes, da have en allene Verktoyet med hvis der hos findes, til Lauget forbrudt, men end og derforuden give til Straf 10 Rigsdaler, Politie-Mesteren, Lauget og Børnehuset udi Christianshavn til lige Deeling. Ey heller maae noget Dreyer-Arbejde fra andre Stæder her i Staden indføres, under des Confiscation til Politie-Mesteren og Børnehuset udi Christianshavn.

6.

Den Træ-Dreyer, som sidst i Lauget indkommer, skal efter OIdermændens Sigelse, Lauget betiene, og tilsiige til Bores, Byens og Laugets nødvendige Grinde, indtil en anden i hans Stæd kommer. Findes hand u-villig eller forsømmelig, bøde hver gang fire Mark til de Fattige i Lauget; men bliver hand syg, eller er udi lovlig Forsald, da den, som næst for hannem udi Lauget er indkommen, at tiene som for bemeldt, indtil den anden selv igien sin Gierning kand forrette; Men dersom flere paa een Tid indtages, skulle hver af de, som for saadan Umage ville være fri, betale til Laugets Fattige, og dens Belønning, som Lauget skal betiene, fire Rigsdaler.

7.

Hvilken Laugs-Broder, som vorder tilsagt for OIdermænden at møde, om de Grinder, som Bores allernaadigste Forordning af den 23. December 1681 ommælder, og hand ikke møder til det Klokkeslet hand tilsiges, bøde tolv Skilling til Laugets Fattige; Bliver hand borte en halv Time over Tiden, bøde 24 Skilling men bliver hand en heel Time eller slet borte, bøde tre dobbelt, uden at hand kand bevise sig at have haft lovlig og kiendelig Forsald.

8.

Hvilken Mester i Lauget, som reiser her fra Staden og tager sin Bopæl i en anden Bye eller paa Landet, og bliver over Aar og Dag borte, og haand det ikke for hans Bortreise haver haft med Magistratens og Laugets Minde, da maae hand, om hand igienkommer, ikke søge sit Stæd i Lauget, uden hand Magistraten og Lauget tilfreds stiller.

9.

Naar nogen Mester i Lauget ved Døden afgaaer, da skal det være hans efterladte Hustru u-formeent, Handverket ved Svenne og Dreng at fortsætte, saa længe hun sidder u-gift og sig ærlig forholder.

10.

Dg eftersom Mesterne i Lauget giver tilkiende, at de ingen Svenne fra fremmede Stæder skulle kunde bekomme, af Aarsag, at de ey her udi Landet skal kunde paa Handverket reyse, fordi at de Mestere, som boer udi nogen Kiøbstæd her i Siælland, ikke ere saa mange, at de imellem sig noget Laug kunde oprette; hvor over deres Svenne og de Dreng, som hos dennem lære, ikke paa andre Stæder for dygtige antaget vorder, og fremmede Svenne derfor ikke heller hos dem ville søge Arbejd, hvor af forarsages, at fast ingen fremmede Svenne her til Landet kommer, hvor over Mesterne her i Staden formedelst sliig Mangel af Svenne ofte i deres Handverks og Nærings Fortsættelse stor Forhindring lider. Da det at forekomme, saavel som de Svenne og Dreng til Befordring, som hos Mesterne i Stæderne her i Siælland lære at arbejde, at de baade her i Staden saa og paa fremmede Stæder kand passere; og iblandt Mestere og Svenne for dygtige og gode antages, maa alle de Mestere, som nære sig af Drejer Handverket i Siælland, og deres Handverk tilbørligen lært haver, her udi Drejer-Lauget indtages naar de hos Magistraten og Lauget her i Staden der om gjør Ansøgning. Hvor efter da forbemælte Stæders Mestere skal nyde Laugets Rettighed og Frihed med Dreng at lære, hvilke, naar de antages, her i Laugs-Bogen skal indskrives, og naar

de udlært haver, for dygtige Sverme passere, lige ved Kiøbenhavn's Sverme.

11.

Naar nogen Dreng begiver sig til nogen Mester, Drever-Handverk at lære, da maa Mesteren have hannem hos sig en Maaned paa Forsøg, om hand er beqvem til Handværket at lære. Og ere de med hinanden paa begge Sider tilfreds, da skal der skriftlig Contract imellem Mesteren og Drengens Paa-rørende oprettes, og i OIdermandens Bog, strax hand antages, indskrives, nemlig: for Dreng at tiene i fire Aar, om hand giver Penge, men giver hand ingen Penge, da i fem Aar. Forsømmer Mesteren hannem, som forbemælt, at lade indskrive, da bøde derfor til Laugets Fattige fire Rigsdaler. Naar og Drengen, som forbemælt haver udtient, da maae hannem ikke veigres at blive Svend om hand er dygtig; men dersom derom tvistes, da haver OIdermanden med de fire ældste Mestere der paa at kiende, om hand til Svend bør at antages.

12.

Naar nogen Lære-Dreng sine Lære-Aar, som forbemælt, haver udtient, saa hand er dygtig kiendt for Svend at antages, da skal hans Mester give hannem hans Lære-Brev. Svorefter hand, enten her eller Uden-Lands, skal paa sit Handverk tiene fire Aar for Svend, og her i Staden et Aar for Mester-Svend, før hand maae blive Mester i Lauget.

13.

Naar en Mester ved Døden afgaar, og haver Dreng udi Lære, som ikke haver udlært, da blive de hos Suken efter den med hendes Mand oprettede Contract, om hun Handværket ved Sverme fortsætte, men overgiver hun Handværket, og hun dennem ikke vil beholde, da skal de forblive udi de resterende Lære-Aar hos hvilken Mester dennem af OIdermanden bliver forordnet, indtil deres Læres Udgang; hvem derimod gjør, give fire Rigsdaler.

14.

Svennene skal være paa deres Mesters Arbejde og Bersted, naar Kloffen er Fem om Morgenen, indtil Kloffen er Nie om Aftenen, Maaltids-Tider undtagen; Men Drengene skal være en Time tilforn om Morgenen.

15.

Paa det de Svenne, som med Sygdom blive beladne og ikke selv haver Middel at underholde sig af i deres Sygdom, des bedre kand blive hjulpen til deres Helbred igien, eller og, om de døer, de da kand blive til Jorden mancerligen bestædet, da skal enhver Mester indeholde af sin Svends Fortieneste fire Skilling Danske hver Maaned, og legge dem i deres Laugs Fattiges Bøsse, som skal staae i Oldermændens Huus, hvor til hand skal have en Nøgel, og en af de ældste Svenne en anden, hvor af da skal tages saa meget, som i foreskrevne Tilfælde kand behøves, Men dersom de kommer til deres Forlighed igien, da skal de det efter Haanden, som de noget fortienet, igien i Bøssen indlegge, men om de ved Døden afgaaer, da deres Begravelse, om de gandske ingen Formue eye, af samme Tide-Penge betales.

16.

Naar nogen Mester, hans Hustru, Børn, Svend, Dreng eller Pige ved Døden afgaaer, da skal Oldermænden lade af Lauget tilsiige saa mange, som behøves, efter ordentlig Dugang, at bære Liget til Jorden, og er der nogen, som for Alder og Svaghed skyld ikke kand bære, da maae de forbigaaes; Hvo ellers herimod gjør, og sidder overhørig, bøde hver gang En Rigsdaler.

17.

De Bøder, som i Drenger-Lauget forbrydes, og Lauget tilkommer, skal Oldermænden oppebære og demnem forvare i Laugets Fattiges Bøsse, hvilke siden til de Nødtørftige, naar fornøden gøres, skal anvendes. I det øvrige, saa vidt som udtrykkes i disse Børes Drengerne af Os allernaadigst givne

Laugs=Artikler ikke er ommældet, forholdes efter Borens om Laugene givne Forordning af Dato den 23. December 1681. Og hvad Svenne og Drengene vedkommer, da efter den om demnem udgivne almindelig Forordning af Dato den 6. Maji 1682.

Ihi byde Vi hermed og befale Præsidenter, Borgemeistere og Raad, samt Byefogderne i alle Bore Kiøbstæder, som disse Artikler under Borens Cancellie=Seigl tilskiftet vorder, at de derover alvorligen holder, og demnem paa behørige Stæder til alles Efterretning, strax lader læse og forkynde.

Givet paa Bort Slot Kiøbenhavn den 7. November Anno 1685.

Under Vor Kongl. Haand og Signet.
Christian.

Disse Lovbestemmelser, der — som det fremgaar af Ovenanførte — indesluttede Stolemagerne under Drejerlauget, omhandle intet om Bendrejerne. Ganske karakteristisk er det at se de mange Straffebestemmelser, Loven rummer, ja selv Straffe paa Kroppen mangle ikke. I et Punkt synes man imidlertid at have været et Hestehoved forud for Nutiden, naar det i Laugsartiklerne hedder, at »Svennene skal være paa deres Mesters Arbeyde og Verksted Klokken Fem om Morgen indtil Klokken Nie om Aftenen, men Drengene skal være en Time tilforn om Morgen«; dette bliver altsaa en Normalarbejdsdag, ganske vist ikke paa 8, men henholdsvis paa 16 og 17 Timer.

Den i Loven trufne Ordning at Stolemagerne indordnedes under Dreyerlauget, hævedes imidlertid ved Anordning af 27. Februar 1742, hvori det hedder:

Vi Christian den Siette af Guds Naade, Konge til Danmark og Norge o. s. v. Giøre alle vitterligt, at efterforn Koffedrejerne og Stolemagerne begge under et Navn af Trædrejere, af Borens Elffelig Kiære Hr. Far=Fader Salig og Højloflig

Shufommelse, Allernaadigst have været forundt Laugs=Articler, hvorved de saantlige have været udi et Laug, og havt lige Laugs=Retlighed med hinanden, fordi der ikke paa den Tiid vare saa mange af hver Profession, at der kunde indrettes Laug for hver i sær; og det nu for Os allerunderdanigst er bleven andraget, at Mesterne udi disse Tvende Professioner, saaledes udi Tallet ere tiltagne, at de hver for sig kan holde Laug og deres Rigs Begravelser med andre Laugs Wreuder, uden Hielp af andre, forrette: Saa have Vi af foranførte Marsager saavel som, og for at ophæve den Tvistighed, som paa nogen Tiid haver været imellem demnem indbyrdes, Allernaadigst funden for got, at disse forbemeldte Tvende Professioner, herefter skal være Tvende fra hinanden adskilte Lauge, og hver for sig have deres særdeles Laugs=Articler og Laugs=Retligheder; Til hvilken Ende Vi Allernaadigst vilde, at Rokke- og Blokkdrejerne skal herefter rette sig efter forbemeldte for Trædrejerne i Almindelighed udgivne Laugs=Articler af 7. November 1685; Men derimod Allernaadigst forunde Stoelemagerne, saavel de nu værende, som herefter i Laug-trædende Mestere efterfølgende Laugs=Articler, hvorefter de sig allerunderdanigst have at rette og forholde, og ikke efter denne Dag at understaae sig nogen nye Bedtægt eller anden Anordning imellem sig selv at gjøre, saafremt de ikke derfor ville stande til rette og straffes, som vedbør.“

Af Interesse kan mulig ogsaa Bestemmelsen i § 7 være, idet det her fastslaaes at:

„Stoelemagerne bliver fremdeles Allernaadigst bevilget at maa have Drejer=Værksteder udi deres Huuse, til at dreje hvis de til deres Haandværks Fortjættelse behøver, men det skal ikke være demnem tilladt at dreje for andre, eller betiene sig af dette Værksted til andet, end hvis de saaledes selv til deres egen Profession behøver, befindes nogen Stoelemager at dreje for andre, eller noget af det, som til Rokke- og Blokkdrejer Haandværket henhører at forfærdige, da bøde første Gang, naar det ffielligen hamnem overbeviises Ti Rigsdaler, anden Gang

dobbelt, og tredje Gang at have den Frihed aldeles forbrudt at holde Drejer-Værksted til sit eget Arbejde."

Af disse ældre Lovbestemmelser, der iøvrigt indeholder mange ligesaa interessante som strenge Laugsbestemmelser, skal jeg endnu kun her citere nedenstaaende, for samtlige Laugs Svende gjældende Vedtægt:

"De Svenne, som under nogen Slags Prætext lader sig lyfte, enten at reyse, for at ophidse deres Kammerater med sig at følge, eller at gjøre et eller andet Oprør, og følgerlig sig tilsammentrotter, og holder sig tilbage, indtil de i en eller anden deres formeentlige Prætention eller Besværing kunde blive søyede, fra at gjøre noget Arbejde, eller selv i Hobetall udtræder fra Arbejdet, og hvad mere deslige indfaldende rebelliske Utilbørigheder være kand; deslige Oprørere skal ikke allene med Fængsel, Rasphuis og Arbejde i Fæstningen, men endog, efter Omstændighedernes Beskaffenhed, og ligesom de befindes vidt at have drevet deres Ondskab, og virkelig foraarsaged Skade og Ulempe, paa Livet straffes. Og skal eller maae ingensteds i Bore Riger og Lande en saadan modtvillig Oprørere, eller fra Arbejdet udtrædende Haandverks-Burs, nogen Tilflugt forundes, ey heller maae nogen dennem udi Værts-Huuse eller andensteds fordølge, eller dennem nogen Underflæb gives, langt mindre tilstæde Ophold eller Forslegning med Spiise og Drik; thi i saa Fald skal ey allene imod de oprørende Haandverks-Bursere selv, men endog imod dessen Hælere, som de Oprøriges Medhielpere, usfortøvet

og uforbigængelig fortfares, efter forhen i denne Post anførte Straf. Og skal Øvrigheden paa et hvert Stæd paa det yderste lade sig være an- gelligen, sliq U=orden, det beste mueligt, at fore- bygge.“

At saadanne strenge Bestemmelser af og til maa være komne en eller anden paa tvers, kan der ikke være nogen Tvivl om, men desværre findes intet herom i Arkivet. For- handlingsprotokollerne lige saa vel som de øvrige Bøger inde- holde i Reglen kun Referater af det rent Administrative. Laugets ældste Forhandlingsprotokol er i Kvart-Format og bestaar af 50 Ark meget grovt, gult Papir. Bindet, der er overtrukket med grønt Skind, bærer Paaskriften; Quartalsbog 1652. — Denne Bog indeholder — med Undtagelse af de ældste Laugsartikler — kun meget kortfattede Referater af Møderne, af hvilke nedenstaaende er et Uddrag:

„Anno 1686 den 18. October hafuer OIdermanden Christen Andersen de fire Mestere Ladet Samle for di han andre fire ville Udskrive, Som skulle Lauget betiene et fierding- aar efter Articulernes formelding och skal disse efterfølgende være nemlig Jochum Lucas, Christian Bræs, Dienst Clausen og Michel Clumbe.“

Den næstældste Protokol er ligeledes i Kvart-Format, og er Bindet her overtrukket med Pergament samt forsynet med Messingspænder. Denne Bog, der bærer Titelen »Mester- Rullen fra 1679 til 1744«, indledes saaledes:

„Udi den Hellige Trefoldigheds Naafn Hafuer de Er- baarne og Konsterige Dreyer Ampt Mestere Her udi den Kongelige Residens Stad Kiøbenhavn, Anno 1679 Ladet denne Bog bekoste og Forferdige til Brødernes Naafne at Indschrive som nu ere, Sampt alle efterkommende Mesteris note og brug, Bruges kand. Og Findis Amptmesternis

Maafne Indført, en efter anden, som di udi Laugit ere indkomne, och deris Steed falde fand.“

Denne Protokol indeholder ligeledes kun Referater af administrative Forhandlinger som f. Ex. følgende:

„Anno 1686 den 25. January haffuer Christian Trinde Sig for di fire Mestres til Kiende giffuet, at hand vilde Staa Sine Ar paa det hand Siden Kunde bliffue Mester i Dreyer=Laugit och hafuer vi Resolueret os at hand skulle staa eet Ar' hos hands faar*) Anders Trinde, och skal hands Ar gaa an fra denne Dags Dato.“

Den egentlige store Forhandlingsprotokol er i Bikube-Format og ca. 3 Tommer tyk. Den er dateret den 16. Februar 1750 og indbunden i brunt Læderbind, der i Guldtryk bærer følgende Paaskrift:

*Protocol
For
Dreyer
Laugit
Udi
KIØBEN. HAUFN.*

Denne Bog indeholder et Register, en Medlemsfortegnelse, Referater af Kvartalsforsamlinger samt Regnskabet, ligesom der her ogsaa findes Afskrift af en med Provindserne ført Korrespondance. Af alt dette frembyder imidlertid intet Interesse.

I Arkivet findes endvidere en Bog uden særlig Benævnelse, men ifølge dens Indledning fremgaar det, at den skal tjene til »Efterretning om de Svende som ved Drejerlaugit have forfærdiget Mesterstykke, og hvilke af Laugets Mestres, der have havt Tilsyn dermed, saavel som hvad Tid

---

*) Fader.

enhver Mester har været tilstede og hvilken Del af Mesterstykket, der i den Tid er arbejdet paa.« Naar undtages, at denne Bog — ganske i Overensstemmelse med Indledningens Ordlyd — indeholder meget detaillerede Oplysninger, om hvilken Tid paa Døgnet den eller den Mester har været Vidne til, at den eller den Svend har arbejdet paa det eller det Mesterstykke (eller nogen Del af samme), indeholder den iøvrigt intetsomhelst, der i nærværende Forbindelse kunde være af Interesse.

Endelig eksisterede der en saakaldet Drengbog, hvis Bestemmelse var »at optage Navnene paa de til Lære indskrevne og senere udskrevne Dreng.«

Ved at gennemgaa denne Protokol, ses det, at Læretiden var højst forskjellig, idet den varierede fra 4 til 7 Aar, dog var det kun de Dreng, hvis Forældre eller Værger kunde betale for dem, der slap med 4 Aar. For de mindre bemidlede var Læretiden som sagt længere, og i Almindelighed trak den ud til 7 Aar. Som et Exempel paa en saadan 7aarig Læretid tjener nedenstaaende:

„1782 d: 24de April Haver Oldermænd Hans Mathiesen Lindberg ladet een Dreng indskrive, Navnlig Carl August Hagelund, Barn fød i Calmar i Sverig, som skal lære i 7 Aar det lovlige Drejer Handverk og begynder Hans Lære aar fra ovenstaaende Dato og Ender 1789 d: 24de April.

Testerer H. M. Lindberg,
Oldermænd.“

Iøvrigt er der bag i denne Protokol anført et Slags Reglement for Læredreng; dog maa jeg her bemærke, at dette vistnok er af en noget senere Dato, idet Sproget allerede her er undergaaet en Del Forandringer henimod det mere moderne. Da Bestemmelserne — skjøndt paa flere Punkter

noget vel antikverede — indeholder saavel sunde som nyttige Læresætninger, skal jeg her anføre dem ordret:

„Gendeel fornødene Boster og Articler, som bliver at foreholde de Være=Dreng, hvilke udi Dreng=Laugets Dreng=Bog vorder indskreven:

1.

Skal de Være Haandværket med al Troeskab og flittighed, saavel i Mesterens fraværelse, som naar hand er tilstede.

2.

De skulle være de første oppe om Morgenen, og de sidste i Seng om Aftenen samt have god tilsyn, at Mesterens Sld og Lys bliver vel forvaret.

3.

De skal gjøre alt, hvad sømmeligt deres Mester og Mesterinde demnem befaler, med een god Willie, uden ringeste fortrydelse.

4.

De skal ingen Groe=Prædikken eller Tolv=Prædikken forfomme, dog dertil søge Mesterens og Mesterindens forlov.

5.

De maa aldeles ingen Kort, Tærninger eller andet Spill bruge, ey heller lade slikt hos sig finde, medmindre de for hver gang, de sig derimod forsee, et Aar længere vilde lære.

6.

De maa ey bande og sværge, ey heller tale unyttige, grove og ublu Ord, som kunde være nogen til forargelse.

7.

De maa ikke fortale deres Mester, Mesterinde eller andre, og ikke fortælle til nogen hvad i Huuset passerer.

8.

Naar de nogensteds i Byen udskiffes, skal de deres Grinde høflig og rigtig forrette og strax skynde sig hjem igien.

9.

De maa ikke uden forlov og tilladelse anvøre eller befatte sig med noget som deres Mester og Mesterinde tilhører.

10.

De skulle ikke lyve, langt mindre stiaale noget, enten fra deres Mester, Mesterinde eller andre, og maa de iøvrigt vogte sig for alt hvad usømmeligt kand være, paa det maad ikke skulle være nød til at søge demnem for nogen deres Ugudelighed eller Uffikkelihood i Børne- og Tugt-Skolestet reffet og afstraffet.

Til Belysning af Forholdet imellem Trædrejerne og Ben- eller Kunstdrejerne findes endvidere i Arkivet et paa et løst Ark Papir udfærdiget Indlæg, der uheldigvis mangler saavel Adresse som Underskrift samt et til Kongen stilet Andragende, ligeledes manglende Underskrift. Disse 2 Dokumenter ere saalydende:

1. »Det er vel bekendt, at der her i Staden existerer 2 Slags Drejere, nemlig 1) Trædrejere, der ere forundte Laugsrettighed efter Laugsartiklerne af Dato 7. November 1685, hvorefter de ere forpligtede, ikke alene at forfærdige Mesterstykke under Laugets specielle Opsyn men tillige at holde sig saavel Laugsartiklerne som alle andre senere udkommende Forordninger og Rescripter, Drejerlauget vedkommende, efterrettelige og hørige; disse Laugets Mestre og Interessenter have for det meste blot befattet sig med at forarbejde alt i Træ af alle Dele henhørende, saavel større og grovere som mindre og finere Ting

endskjøndt de havde fuldkommen Ret og Frihed tillige at forarbejde alt Drejerarbejde saavel af Ben og Horn som Metaller og deslige, have de dog yderst sjælden befattet sig med at forarbejde sidstnævnte, men i dets Sted godvilligen overladt det til et andet Slags, uden for Lauget sig her i Staden nedsatte Drejere under Benævneelse af Beendrejere.

Disse forhen benævnte Beendrejere har ligeledes i Fortiden ej heller befattet sig med andet end Been- og Hornarbejde, men i de senere Aar have disse Beendrejere paafundet at give sig Navn af Kunstdrejere, uden at det er Lauget bekjendt, hvad Kunstarbejde de nu, frem for forhen, forfærdige. Thi at nogle af dem, der ere saa formuende dertil, forskrive adskilligt Been- og Horndrejerarbejde fra Udlandet for her igjen at forhandle og udgive det for deres eget Arbejde, kan dog vel ikke henregnes til nogen Kunst. Det allerbesynderligste er, hvorledes det har behaget den høje Magistrat at meddele dem Borgerbrev som Kunstdrejere, uden først, ved flere agtede og i Professionen kyndige samt upartiske Mænds Vidnesbyrd, at være forvissede om, at de virkelig og i Sandhed vare det, de udgave dem for; saadanne Mænd kunde bedst have bestaaet af Drejerlaugets Oldermænd og tvende Mestre samt 2 af de dueligste Beendrejere. Men da dette ikke har været Tilfældet, have alle og enhver — saavel den duelige som den udelige — let kunnet fremstille sig, og blot ved at forevise et Skakspil eller deslige samt et Slags Bevis, erholde Borgerbrev som Kunstdrejer uden at velbemeldte vare ret forsikrede om, at det var og kunde passere fer et Kunststykke, eller om den Paa-gjældende selv havde forfærdiget det, da Rygtet endog har sagt, at den ene har laant det af den anden og,

blot forsynet med et nyt Bevis, har fremstillet sig med samme og ligeledes erholdt Borgerbrev som Kunstdrejer. Havde det derimod, som ovenfor anført, været anordnet og bestemt, at slige Stykkers Forfærdigelse skulde være sket under fornævnte Mænds Opsigt og Bedømmelse, havde der ikke blevet en saa stor og overflødig Mængde af disse saakaldte Kunstdrejere her i Staden. Dette af dem sig antagne, og af den høje Magistrat tillagte Kunstner navn, vilde af Laugets Mestre været anset med Lige-gyldighed, om de endog havde faaet Navn af Kunst-professorer eller Doctores, naar de havde afholdt sig fra at gjøre Indgreb i Laugets Rettigheder med at forfærdige alle Slags Trædrejerarbejder, hvortil de ere aldeles uberet-tigede; Lauget har alt for flere Aar siden indgivet for-skellige Ansøgninger derom til Magistraten, men samme har ikke udvirket andet, end da Laugets Oldermænd i en Promemoria 1815 oplyste den høje Magistrat om, hvor-ledes disse saakaldte Kunstdrejere hverken forfærdigede nogen Svende- eller Mesterprøve, udvirkedes det, at de ifølge det allerhøjeste Rescript af 7. Juni 1816 skulde aflægge Prøve paa deres Duelighed, og det har jo sikkert været Kongens Villie tillige, at de i samme nævnte Mesterstykker udføres paa en mere end almindelig og ganske simpel Maade og tillige af kyndige Mænd be-dømmes; dette allerhøjeste Rescript giver dem dog ikke nogen Tilladelse til at forarbejde alle Sorter Trædrejer-arbejder, da det blot omtaler Kunstdrejerarbejde, men da der i merbenævnte Rescript staar benævnt en Trækasse eller Daase og en Vase af Træ, har en Del af dem troet sig berettiget til at forfærdige alt andet Drejerarbejde af Træ. Med Hensyn hertil indgav Drejerlauget den 15. Oktober 1818 en underdanigst Ansøgning til det

høje kongelige danske Kancellie om, at der naadigst maatte bestemmes, hvad Arbejde der kunde tilkomme Trædrejerne at forfærdige og hvad Arbejde, der kunde med Rette tilkomme Ben- eller de saakaldte Kunstdrejere at forfærdige, og havde da Laugets Oldermænd tillige taget sig den Frihed at vedlægge en specificeret Opgave paa de Sorter Arbejde, han efter bedste Skjøn syntes der med Ret og Billighed kunde tilkomme enhver af Parterne at forarbejde og forhandle. Herpaa blev Lauget af Magistraten den 28. Juni 1819 communiceret det høje Collegiums af 22. s. M. daterede Resolution, at, skjøndt Magistraten ansaa denne Bestemmelse gavnlig, fandt det høje Collegium det dog betænkeligt at bestemme, men naar de Laugsmestre saa sig forurettede af Kunstdrejerne, da kunde de henvende dem til Politiet. Dertil har Lauget og senere hen resolveret sig og indklaget adskillige af dem for den respective Politiret for uberettiget Indgreb i Laugets Rettigheder, men imod al Forventning maatte Drejerlauget erfare en af de respective Politiretsdomme af 27. November 1829, der, uden at tage i Betragtning enten Drejerlaugets Artikler eller andre Lauget vedkommende Anordninger og Rescripter eller videre i Sagen fornøden Oplysning, giver dem ifølge deres fingerede Kunstnernavn fuld Ret til at forarbejde alle Sorter Drejerarbejde af Træ, saa at de nu ifølge denne Dom kan gjøre offentlig, hvad de tilforn som uberettigede gjorde hemmeligt; paa Grund heraf kan Drejerlauget vel troe sig berettiget at spørge: ere Drejerlangets Artikler ophævede og tilintetgjorte, ere alle andre Haandværkeres Laugs-Anordninger og Rescripter Drejerlauget uvedkommende, hvorfor er den da Drejerlauget af den høje Magistrat communiceret og tilsendt, eller er dette sket

blot for at vise dem deres Rettigheder og Pligter, uden at høste Frugterne deraf? Da er det jo ligerviis som at vise den Hungrige og Vandsmægtende Maden uden at yde ham noget deraf. Nu maatte man vel endvidere spørge, hvad har Drejerlaugets Mestre forseet sig med, at de skal see sig saaledes uforskyldt krænkede og undertrykt i deres lovlige og med Flid og Bekostning erhvervede Næringsvej, og hvorved og ved hvilke Meriter har disse med deres falske og urigtige Benævnelse gjort sig fortjente til, uden at efterleve og efterrette sig de allernaadigste Laugsartikler og øvrige Anordninger, at forfærdige hvad dem lyster. Dette maae jo aldeles stride imod vor allernaadigste Konges landsfaderlige Godhed og Retfærdighed, der vil, at Enhver skal leve og ernære sig af det, der med Ret og Billighed kan tilkomme ham, og hvortil han har gjort sig fortjent, og, uden at gjøre noget Indgreb i andres Næringsvej, æde sit eget Brød.

Med Hensyn til alt Foranførte og Ønsker paastaae Drejerlaugets Mestre og Interessenter, at disse saa ofte benævnte Been- eller saakaldte Kunstdrejere maae, naar de i Fremtiden agte at forarbejde alt Trædrejerarbejde, lige med Laugsmestrene, da vorde forpligtede til, ifølge Forordningen af 21. Marts 1800 den 6te Paragrafs Bydende, at indtræde i Drejerlauget og forfærdige Mesterstykke efter den i Drejerlaugets Artiklers 4de Post, eller i Mangel heraf at den vægrer sig derfor — hvilket man dog ikke skulde formode, da de kalde sig Kunstnere — da i andet Fald bliver aldeles forbudt at befatte sig med noget Trædrejerarbejde, som ifølge Artiklernes 1ste Post ene og alene tilhører Trædrejerne. I modsat Fald burde disse Kunstmagere forenes til en Corporation, for at der dog i Fremtiden kunde blive nogen bedre Orden iblandt

dem, saavel med Hensyn til deres syge Svende som med dem selv indbyrdes, hvorved da Laugets Oldermænd kunde se sig befriet i Fremtiden for deres Overløb, med at give dem Attester, at de ikke vare i Lauget, paa det de kunde blive frit indlagte paa Hospitalet, og vilde det tillige være en gavnlig Indretning for dem selv, saa at ikke enhver Dreng, der har staaet et Par Aar i Lære, kunde nedsætte sig under Navn af Kunstdrejer, som forhen har været Tilfældet.«

2.

Til Kongen.

Tillad Allernaadigste Konge og Herre at een af Deres Majestæts troe Undersaatter og Borgere fordrister sig til i Allerdybeste Underdanighed at nærme sig Deres Majestæt med denne min Allerunderdanigste Ansøgning saavel paa egen som paa øvrige Interessenter i Drejerlaugets Vegne.

Allernaadigste Konge.

I en Række af Aar har der her i Staden existeret tvende Slags Individer ved Drejerprofessionen nemlig først Laugs Mestrene og Interessenterne under Benævnelse af Trædrejere, hvilke forfærdige alt i Træ drejet Arbejde saavel som hvad der henhører til Bygnings, Meubel og huusligt Brug samt Skibsbrug saavel som i paakommende Tilfælde til Artilleri-Brug. Disse Drejere maa ifølge Deres Majestæts Allernaadigste udstædte Anordninger underkaste sig alt hvad samme byder og befaler, og naar de agter at indtræde som Mester og Interessent i Lauget, da maae de først forfærdige under Laugets specielle Opsyn det i Laugsartiklerne befalede Prøvestykke, der bestaaer af en ziirlig forarbejdet flammet Spinderok, et Schackspil, en tregreenet durchgebrochen Søjle, en Kugle med sine

paadrejede Streger, der tillige udviser dens accurate Rundhed.

Og naar de da saaledes have udført og forfærdiget fornævnte Prøvestykker og er i Lauget antagen som Mester og Interessent, da finde de sig ogsaa forpligtet til at efterleve og efterkomme de Pligter, der ifølge de for Drejerlauget Allernaadigst befalede Anordningers Bydende og Befaling, svare deres bestemte Kontingent til Laugskassen, hvilke i paakommende Tilfælde bliver anvendt til fattige Laugsbrødres Hjælp og Begravelse, for at samme ikke skal falde det Offentlige eller Staden til Byrde.

I samme Forhold befinder det sig og til samme Brug anvendes de Penge, som Laugets Svende erlægge under Navn af Tidepenge.

Da jeg nu saaledes som foranført allerunderdanigst for Deres Majestæt haver fremført Drejerlaugets Indretning, Forhold og Gavnlighed til Staden og det Offentlige, staaer det tilbage for mig at oplyse og forklare det andet Slags Drejeres Forhold og Opkomst, saavidt det er mig bekjendt og overensstemmende med Sandheden.

For en Tid af over Hundrede Aar, siden var her i Staden 3 Drejere under Navn af Beendrejere, der ikke befattede sig med andet end at arbejde i Been og Horn, senere hen i Tiden ankom hertil den bekjendte Spengler og nedsatte sig og fik en Svend ved Navn Opitz, der har været en meget duelig Drejer, der var øvet i at forfærdige adskilligt fint Arbejde i Been, Horn, Skildpadde og Perlemoer, og bekom da Spengler Navn af Kunstdrejer, og fornævnte Opitz, da han senere nedsatte sig, fik samme Benævnelse; senere hen nedsatte sig en Drejer ved Navn Graumann ogsaa under Navn af Kunstdrejer,

den endnu levende Drejer Schwartz blev af en af Laugets Mestere hertil forskrevet, men istedetfor at tage Arbejde i Lauget, blev han bekjendt med fornævnte Graumann, og da han fandt det Arbejde lettere og mageligere, blev han Svend hos ham og senere hen Compagnoner, derefter kom Kørber, Spenglers sidste Svend; alle disse fornævnte Mænd, der førte Navn af Kunstdrejere, befattede sig ikke heller med noget Drejearbejde, der ene tilkom Laugets Mestere, men i den senere Tid har der en saa stor Mængde af Drejere nedsat sig under Navn af Kunstdrejere, saa at de vel, ifald de alle vare bekjendte, vilde overstige Laugets Mesters Antal 3 Gange. Aarsagen hertil er den lette og simple Maade, de have kunnet erhverve Borgerskab paa, fremfor Laugets Mestere være uafhængige og fri for alt, hvad der vedkommer Lauget, men dog under dette opfundne Kunstnernavn veed de at tilvende sig det Arbejde, der ene tilkommer Drejerlaugets Mestere at forfærdige, dem til allerstørste Skade.

Med Hensyn til foranførte fordrister jeg mig til i allerdybeste Underdanighed at anraabe og bønfalde Deres Majestæts Landsfaderlige Naade og Mildhed, at der i Fremtiden maatte sættes en Grændse for denne tiltagende Uorden og for Drejerlaugets Mestere store Forurettelse i i deres lovlige og ved Flid og Stræbsomhed erhvervede Næringsvej, thi udbeder jeg mig allernaadigst, at det maatte behage Deres Majestæt allernaadigst at forordne og befale:

1. At dette Kunstnernavn blandt Drejerne i Fremtiden aldeles maatte bortfalde.
2. At alle de her i Staden nuværende Drejere maatte forpligtes til at indtræde i Lauget, dog saaledes, at de, der ville ernære sig ved Trædrejning, skulde være

forpligtede til at forfærdige det for Trædrejerne befalede Prøvestykke, hvilket maatte skee under Laugets Opsigt for at have Vished om, at det af den paa-gjældende selv blev forfærdiget.

3. Derimod de af de saakaldte Kunstdrejere, der ikke vilde beqvemme eller saa sig istand til at forfærdige ommeldte Prøve, maatte da tilpligtes at fraholde sig fra alt det Trædrejerarbejde, som Laugets Mestere, der havde forfærdiget ommeldte Prøve, ene med Rette tilkom at forarbejde og forhandle, skulde de befindes at vise sig modvillige til at indtræde i Lauget, da vilde det være gavnligt, at de maatte befales at blive ordnet til en Corporation, at der dog paa denne Maade kunde eengang existere en Orden iblandt dem og Laugets Olderstand da blive befriet for megen Ulejlighed, som hidtil har været Tilfældet med deres Svende, naar de enten skulde have et Bevis til Pas eller og i Sygdoms Tilfælde søger fri Kuur og Pleje paa Hospitalet, de da formedelst Mangel paa nogen Orden iblandt dem maae de søge i paakommende Sygdoms Tilfælde Hjælp af det Offentlige.

Naar denne forønskede Orden saaledes maatte finde Sted, da vilde Laugets Mestere see sig befriet fra den Undertrykkelse og Forurettelse de i flere Aar have lidt af disse saakaldte Kunstdrejere, ja den nyttige og duelige Arbejder vilde da ikke som hidtil blive fortrængt af den mindre duelige, og da enhver af Deres Majestæts Undersaatter bliver ifølge Deres Majestæts vise og retfærdige Love og Forordninger betrygget i sin Stand og Stilling imod al Uret og Fornærmelse, har Drejerlaugets Interessenter det Haab, at de ikke ene skulde være ude-

lukkede derfra og i Fortrøstning heraf forvente allernaadigst Bønhørelse.«

I Arkivet findes endvidere et Andragende til »det høje kgl. danske Cancellie«, dateret den 15de Oktober 1818 og underskrevet paa egne og samtlige Trædrejermestres Vegne af Oldermændene LOHMANN. I dette omtaler han med underdanigst Taknemlighed et Rescript af 7. Juni 1816, ifølge hvilket Bendrejerne eller de nu saakaldte Kunstdrejere her i Staden skulle aflægge Prøve paa Duelighed, forinden de kunne vinde Borgerskab, men i samme Aandedræt besværer han sig over, at dette Mesterstykke skal bestaa saavel af Ben som af Træ (et Skakspil af Elfenben, hvortil en fin sleben og poleret Trædaase samt en fin sleben og poleret Vase af Træ, forsiret med Elfenben). Endvidere refererer han til, at 3 Bendrejere til den daværende Politimester her i Staden den 4. November 1707 selv have erkjendt Ulovligheden og Ubilligheden i, at de, i Lighed med Trædrejerne, samtidig arbejdede i alle Slags Træ. Andragendet ender med en Bøn, om det naadigst maa blive fastslaaet, hvilket Arbejde der maa blive forbeholdt Kunstdrejerne, og hvilket der maa blive forbeholdt Trædrejerne at forfærdige og falholde.

Af disse forskjellige Indlæg fremgaar tydelig, at den hele Ordning har været i høj Grad uheldig, og at Følgen heraf har været idelige Stridigheder, efterfulgte af en Mængde Processer, er let at indse. Dog synes det noget uheldigt, at Trædrejerne deraf have taget Anledning til at omtale Ben eller Kunstdrejerne paa en nedsættende Maade, særlig da Kunstdrejeriet netop paa den Tid, da Kampen var haardest, stod meget højt i Kjøbenhavn. Jeg behøver kun at nævne Navne som Hof-Kunstdrejer og Kunstammerforvalter LORENTZ

SPENGLER, Kunstdrejere OPITZ, KØRBER, J. G. SCHWARTZ og GRAUMANN. Enhver, der kjender noget til Fortidens Kunstindustri og dens Udøvere, vil mindes disse Navne med Højagtelse.

Af de mange Processer, der i Tidens Løb har verseret mellem Trædrejere og Kunstdrejere, skal jeg til Slutning give et kort Referat af en Sag, anlagt af Trædrejerlaugets Oldermann I. ULRICHSEN mod Kunstdrejer PETER SCHAUMBORG. Denne blev nemlig mistænkt for at dreje i Træ, uagtet Oldermannen gjentagende Gange havde advaret herimod i Adressezvisen, og, ved en i denne Anledning i hans Værksted af 2 Drejermestre og 2 Politibetjente foretagen Undersøgelse, fandtes ogsaa en Arbejder beskjæftiget med at dreje Rosetter af Birketræ. 2 af disse vare drejede og 4 tillæmpede, og bleve de alle medtagne og afleverede paa Politikammeret. SCHAUMBORG erkjendte for Retten, at have modtaget Bestilling paa disse Rosetter af en Snedker, men paastod, idet han samtidig afleverede en færdig poleret Roset, at de som saadanne henhørte under Kunstdrejerarbejde, idet det kun var i de allerseneste Aar, at Trædrejerne havde givet sig af med at polere. Klageren maatte da ogsaa indrømme, at det først i den sidste Snes Aar var blevet almindeligt, at Trædrejerne forarbejdede poleret Arbejde, hvilket før den Tid — naar det en sjælden Gang fordredes — udførtes af en eller anden særlig duelig Trædrejer eller af en Kunstdrejer. Denne ret karakteristiske Sag, der omfatter 15 tæt skrevne Sider, slutter med en Dom, hvis Konklusion lyder saaledes:

»Thi kjendes for Ret.

Indklagede, Kunstdrejer PETER SCHAUMBORG, bør for Oldermannen for Trædrejerlauget her i Staden ULRICHSEN's Tiltale i denne Sag fri at være.«

I det Foregaaende har jeg søgt — saa godt det har været mig muligt — at belyse Forholdet mellem Trædrejerne og Kunstdrejerne. At dette just ikke altid var det bedste, kan ikke nægtes, men det tjener vel ogsaa til en væsentlig Undskyldning for vore Forfædres indbyrdes Kjævlerier, at Forholdene paa de omstridte Punkter vare i høj Grad forkvalede, ligesom der jo heller ikke fra Lovgivningens Side var antydnet noget, der kunde tjene til Løsning af de omhandlede Spørgsmaal. Det kan vel ogsaa paa en vis Maade regnes saavel Trædrejerne som Kunstdrejerne til Ære, at de haardnakket hver især have staaet paa deres formentlige Rettigheder, idet det jo dog viser, at der allerede i gammel Tid har været saavel en stærkt udviklet Evne som Iver for at varetage Fagenes Interesser paa begge Sider.

At Forholdet i Nutiden mellem Trædrejerlauget og Kunstdrejerforeningen er i alle Henseender venskabeligt, kan naturligvis kun betragtes som et Gode, men det maa jo paa den anden Side indrømmes, at de Forhold, under hvilke vore Forfædre levede, og som til en vis Grad berettigede deres indbyrdes Stridigheder, nu forlængst ere bortfaldne.

Foruden det kjøbenhavnske Trædrejerlaug har der ogsaa i Odense i over 200 Aar existeret et Drejerlaug, om hvilket jeg imidlertid skal fatte mig i al Korthed.

Efter den af Chr. 5te under 7. November 1685 udstedte Lov om Laugsvæsenets Ordning, samledes ifølge Laugsprotokollen »samtlige i Odense boende 7 Drejermestre (der alle før denne Tid havde erhvervet Mesterret) den 25. August 1686 i Raadmand PETER BLANKENBERGS Huus For der Laug at stifte, Og blev der først for dennem oplæst og til dennem fordelt de dennem allernaadigst meddelte Laugsarticler, hvorefter de sig allerunderdanigst havde at rette og forholde.« Til Oldermænd valgtes JEPPE NIELSEN, »Og blev samme Dag og Tid udnævnt følgende fire Mestre, som med Oldermændene naar fornødent gøres, kand udsøge Bønhasere, nemlig PETER HANSEN, NIELS HANSEN, JENS JØRGENSEN og OLUF ANDERSEN.«

»Anno 1701 den 18. Maius vare samtlige Drejermestre forsamlede i Oldermændens Huus og udi vel Edle Herre Borgemester BLANKENBERG's Overværelse. For Lauget fremtraadte Drejermester HOLGER HANSEN, Barnefødt i Odense, Som befandtes nu at være Borger og Bosiddende i Svendborg, hvor han sin Ed aflagt havde, Og begerede sig optaget i Lauget. Det bestemtes at han sin Contingent til Lauget

28 β (Quartaarlig) havde at erlægge og dermed nyde samme Laugsrettigheder sammen med de andre Mestre udi Lauget.«

Ved Drejerlauget i Odense, der oprindelig, ligesom det københavnske, var stiftet af Trædreiere, optoges, ifølge Laugsprotokollens Udvisende, den 27. December 1790 Borger og Bendreier PETER STILER. Fra denne Tid bleve efterhaanden alle derværende Bendrejere optagne, og Lauget kom saaledes til at bestaa af samtlige i Odense boende Træ- og Bendrejere. Processer synes herved at være undgaaede, men til Gjengjæld melde Protokollerne adskilligt om indbyrdes Stridigheder ved Laugsforsamlingerne. Saaledes havde den Omstændighed, at en Bendrejer havde forfærdiget en Træskruer til en Garnvinde, givet Anledning til voldsomme Spektakler. Ret glædeligt er det at kunne berette, at der i Drejerlauget i Odense — der endnu eksisterer — nu hersker den bedste kollegiale Forstaaelse imellem Trædrejerne og Kunstdrejerne.

Forinden jeg gaar over til det egentlige Emne — Dannelsen af Kunstdrejerforeningen i Kjøbenhavn — skal jeg forsøge paa at skildre en Kvartalsforsamling af Drejersvende for c. 50 Aar siden. De zünftige Svende*) samledes 4 Gange aarlig paa Herberget efter Tilsigelse af Oldgesellen, for der at erlægge deres Tidepenge til Lauget. Til disse Kvartalsmøder tilsagdes ogsaa 2 Mestre (Lademestrene). Naar Alle vare forsamlede, lukkedes Døren omhyggelig til, Laden anbragtes paa Bordet, og Oldgesellen slog 3 Slag paa Laaget med Skafferstokken**) idet han udtalte: »Also mit Gunst nun mache ich auf.« Højrøstet Tale, Banden og

---

*) De, der vare gjorde til Svende ved Lauget.

**) En sirlig forarbejdet Træstok, ca. 1 Alen lang, behængt med røde og hvide Silkebaand.

Tobaksrygning var fra dette Øjeblik under streng Mulkt forbudt, Ingen indlodes, og enhver af de Tilstedeværende skulde have de 3 nederste Knapper i Frakken tilknappe. Først da aabnedes Ladens 3 Laase af Oldgesellen og de 2 Lademestre, der hver havde sin Nøgle. Ladens Laag aabnedes, og Skafferstokken anbragtes i lodret Stilling i Ladens bageste Hjørne tilhøjre. Naar Regnskaberne og de Forhandlinger, der skulde foretages for aaben Lade, vare afsluttede, indlodes den, hvis Svendestykke alt var antaget af Mestrene, og som nu skulde gøres til Svend. Den Indtrædende stillede foran den aabne Lade, og følgende ceremonielle Ordskifte udspandt sig:

Oldgesellen: Hvad er din Begjæring?

Drengen: At blive gjort til en retskaffen og zünftig Drejersvend.

Oldgesellen: »Also mit Gunst.« Idet jeg stiller Dig, nu udlærte Dreng for Svendenes aabne Lade, for at gjøre Dig til en retskaffen og zünftig Drejersvend, underrettes Du af mig om, hvad der herved paalægges og forbydes en saadan. Du skal være Din Øvrighed og Din Mester lydige og underdanige, og i Mesterens Fraværelse fra Værkstedet skal Du paase, at Drengene udføre deres Arbejde godt og passe samme, samt at der er Rolighed og Orden tilstede paa Værkstedet. Du maa ikke indlade Dig med Drengene i Spil, Drik, Kammeratskab eller sligt, men holde dem i tilbørlig Lydighed. Du maa ikke lade Dig se paa Gaden uden Frakke og Stok, og iøvrigt altid opføre Dig som det sig en retskaffen Drejersvend agter og anstaaer.«

Efter at den vordende Svend havde oplæst Grussen, der lød saaledes:

»Glück für Meister und Gesellen von eigeneme Handwerk«,

fortsatte Oldgesellen:

»Hermed giver jeg Dig en Stok i Din højre Haand som Tegn paa Ende af Din Drengestand, og ønsker Dig til Lykke i Din Svendestand, og siden en duelig Mester i Din hele Levetid.«

Den fyldte Velkomst raketes af Oldgesellen mod Ungsvenden; denne modtog den dog ikke, men tog kun Laaget af. Oldgesellen drak Ungsvenden til Velkomst i Lauget, idet han sagde: »Skaal Du, Hoch Drechsler,« hvorpaa Ungsvenden skulde slaa i Bordet. Efterat Laaget igjen var paasat, modtog Ungsvenden Velkomsten af Oldgesellen med de Ord: »Saafremt Du tømmer den i et Drag, koster den intet (ellers betales den med 1 Rdl.). Oldgesellen tog nu Laaget af Velkomsten, og Ceremonien gjentoges af Ungsvenden. Oldgesellen og Ungsvenden rakte hinanden Haanden, idet de begge sagde »Hoch Drechsler«. Oldgesellen slog derefter 3 Slag med Skafferstokken i Bordet, og Laden lukkedes med de Ord: »Also mit Gunst, nun mache ich zu«. Først nu var Ordet frit. Piberne tændtes og specielt en med røde Silkebaand besat Kridtpibe, der overrasket Ungsvenden af Herbergesøsteren (Pigen), og hvilken han skulde betale med 1 $\frac{1}{2}$ og et Kys.

En Svend, der søgte Arbejde, havde følgende at iagttage. Før han gik ind paa Værkstedet, slog han 3 Slag paa Døren med den for Svendene dengang aldeles uundværlige Stok. Naar han kom ind, oplæste han Grussen, hvorpaa de paa Værkstedet værende Svende sloge med knyttede Hænder i Bænken og sagde »Hoch Drechsler«. Naar dette var gjentaget af den fremmede Svend, begyndte Forhandlingerne, hvorefter han enten fik Arbejde eller Geschenck.

Kunstdrejerforeningen i Kjøbenhavn.

Kunstdrejerne i Kjøbenhavn have aabenbart været noget favoriserede fremfor de fleste andre Haandværkere, idet de vare fritagne for at gjøre Mesterstykke og fuldstændig uberørte af Laugsvæsenets strenge og ofte besværlige Pligter. Men da selv Trædrejernes Henvendelser til Kongen og det kgl. danske Kancelli — der i Parenthesis sagt nærmest vare dikterede af Misundelse — tildels syntes upaaagtede, hvad Under da, at Kunstdrejerne, i Lighed med andre forkjælede Børn, bleve overmodige og indbildske og med en egen Selvbevidsthed besvarede et Spørgsmaal fra Regjeringen i Anledning af en Henvendelse til denne fra Trædrejerlauget, om at faa Kunstdrejerne indlemmede i Lauget, »at Kunstdrejerfaget ikke var noget Haandværk men en fri Kunst, og at det vilde være det samme, at indlemme Kunstdrejerne under Drejerlauget som at indlemme Landskabsmalerne under Malerlauget.«

Hovmod staar imidlertid som bekendt for Fald, og som det fremgaar af følgende, varede det næppe 30 Aar, før Kunstdrejerne i al Ærbødighed henvendte sig til Trædrejerlauget med Anmodning, om at blive optagne som Laugsbrødre.

Sagen var nemlig den, at den usædvanlig lette Adgang, der stod aaben til at erholde Borgerskab som Kunstdrejer, medførte, at alle Fuskere, der vare ude af Stand til at gjøre Mesterstykke, etablerede sig som Kunstdrejere, og senere, da det endelig bestemtes, at ogsaa disse skulde gjøre Mesterstykke, opstod der en Mængde Værksteder omkring i Byen, der dreves i Smug af Svende.

Da var det, at vor (nu snart femogfirsindstyveaarige) Æresmedlem, Hr. Kunstdrejer MORTEN WESTERGAARD, tog Initiativet til at søge stiftet en Forening af Kunstdrejere.

Ved personlig at henvende sig til samtlige Byens daværende Kunstdrejere, opnaaede endelig Hr. WESTERGAARD at faa 18 Underskrifter paa nedenstaaende Opfordring til Hof-Kunstdrejer J. G. SCHWARTZ og Kunstdrejer J. C. GERICHE, hvorefter Kunstdrejerforeningen stiftedes den 1. April 1841.

Opfordringen lød saaledes:

»Et Onde, som i den senere Tid vist er blevet meget føleligt for den største Deel af Kunstdrejerne, og hvis skadelige Indflydelse har gjort sig gjældende i mere end een Retning, nemlig Kunstdrejersvendenes tiltagende Indgreb i Mestrenes Rettighed ved at arbejde for egen Regning, har bevæget os til at henvende os til Dem, for at anmode Dem om, enten at foranstalte en Indbydelse til samtlige Kunstdrejere om, at samles paa et bestemt Sted for efter gjensidig Drøftelse at træffe en Overenskomst om Midlerne, hvorved Svendenes ulovlige Indgreb i Mestrenes Rettigheder kunne forebygges, eller træffe saadanne andre Foranstaltninger, som De maatte findes hensigtsmæssige til vore erhvervede Rettigheder Betyggelse. Her udførligt at udvikle al den Ulempe, som

opstaar af denne Svendenes ulovlige Fremgangsmaade, vilde være ganske overflødig, næsten enhver Kunstdrejer vil have følt Vanskeligheden ved at faae duelige ja selv middelmaadige Svende i Arbejde, endskjøndt det er alle bekjendt, at der ingen Mangel er paa Kunstdrejersvende, der ikke ere i Arbejde hos nogen Mester. I den sidste Tid har dette Uvæsen imidlertid taget en saadan Overhaand og Svendenes Adfærd ved at tage andre Svende til dem, ja selv ved at antage Dreng, som de, uden at forsøge paa at skjule, snarere med aabenbar Ringeagt for Mestrenes Rettigheder, gjøre dem til af, synes paa det stærkeste at opfordre Mestrene til endelig engang at værne om deres Rettigheder og sætte en Grændse for en Mængde uberettigede Personers Anmasselser, af hvilke endog en meget stor Del næppe oppebie Læretidens Udløb, førend de, uden at deltage i de borgerlige Næringsvejers Byrder, ligefuldt ville nyde disses Fordele.

Da de i flere Aar have havt Tilsyn med den befalede Mesterprøve og saaledes maa betragtes som Formænd for Kunstdrejerne, have vi troet paa bedste Maade at sørge for ovennævnte vort Anliggende ved at anbefale det til Deres Omsorg.

Kjøbenhavn, den 16. Marts 1841.

M. WESTERGAARD.	H. C. MØLLER.	A. C. BANG.
H. ZACKRAU.	I. EHLERT.	A. MEISLING.
M. C. HOLBECK.	L. HØGSTRØM.	L. L. WEITEMEYER.
C. BRUNSKOU.	I. C. DIHM.	H. L. DOHRN.
I. K. BØLCKO.	C. G. GROSMANN.	FR. W. KNOBLAUCH.
I. A. JØRGENSEN.	O. N. SAARBYE.	TH. SØEBORG.

Til

de Herrer Hof-Kunstdrejer SCHWARTZ og Kunstdrejer GERICHE.

Herefter omsendtes følgende af I. G. SCHWARTZ og GERICHE underskrevne Opfordring til samtlige Kunstdrejere:

»Endeel af de Herrer Kunstdrejere her i Staden have anmodet os Undertegnede om paa en eller anden Maade at søge at modarbejde:

»det Onde, som i den senere Tid vistnok er bleven meget føleligt for den største Deel af Kunstdrejerne og hvis skadelige Indflydelse har gjort sig gjældende i mere end en Retning, nemlig: Kunstdrejersvendenes tiltagende Indgreb i Mestrenes Rettigheder ved at arbejde for egen Regning og den Ulempe, som deraf er opstaaet ved Vanskeligheden af at faae dueelige, ja selv middelmaadige Svende i Arbejde, endskjøndt det er alle bekjendt, at der ingen Mangel er paa Kunstdrejersvende, der ej ere i Arbejde hos nogen Mester«.

Idet vi fuldkommen tiltræde den Mening, som disse Herrer have udtalt, imødekomme vi med Fornøjelse denne Anmodning og skulle af bedste Evne søge at virke til dette Ønskes Opfyldelse. Vi ansaa det derfor hensigtsmæssigt, forinden der i denne Anledning foretoges noget Videre, først at gjøre alle Kunstdrejerne her i Staden bekjendt med denne Sag. og for at aabne enhver Lejligheden til at udtale sin Mening desangaaende og saaledes foreløbig at erholde en alsidig Drøftelse af denne Gjenstand, tillade vi os herved at indbyde samtlige Herrer Kunstdrejere til et Møde: Torsdagen den 1. April Kl. 7¹/₂ i Industriforeningens Locale, paa Kongens Nytorv Nr. 206, 3die Sal i Bagbygningen.«

Kjøbenhavn, den 30. Marts 1841.

I. G. SCHWARTZ.

I. C. GERICHE.

Til
de Herrer Kunstdrejere.

Paa dette den 1. April 1841 af SCHWARTZ og GERICHE, ifølge Hr. WESTERGAARDS Initiativ, indvarslede Møde vare 28 af Kjøbenhavns Kunstdrejere nærværende. I. G. SCHWARTZ aabnede Mødet med følgende Foredrag:

Mine Herrer!

Endeel af de Herrer Kunstdrejere her i Staden have anmodet mig tilligemed Hr. Kunstdrejer GERICHE om paa en eller anden Maade at forsøge paa at modarbejde Kunstdrejersvendenes Indgreb i Mestrenes Rettigheder, idet nævnte Herrer have tilstillet os følgende Skrivelse, saalydende: . . . . .

For saa meget som muligt at gjøre dette Ønske bekjendt blandt alle Kunstdrejere heri Staden, tillode vi os at indbyde Dem mine Herrer til et Møde i Aften, og vi skulle tillade os i Korthed at fremsætte det Resultat, vi ere komne til, ved at overveje denne Gjenstand.

Den sikkreste Maade, hvorved Kunstdrejernes Rettigheder med Hensyn til Svendenes Indgreb vilde kunne gjøre sig gjældende, vilde unægtelig være den: at Kunstdrejerne dannede en egen Korporation i Sammenligning med de flere Korporationer eller Laug af forskjellige Fag, der bestaae her i Staden. Men paa en Tid, hvor der netop er Talen om en mulig Forandring i de bestaaende Laugsforhold, er det ikke sandsynligt, at vi hertil af Øvrigheden erholde Tilladelse, og vi kunne med saa meget større Vished sige dette, som vi — som dem, der i længere Tid have haft Tilsynet med de befalede Mesterstykkers Forfærdigelse, ved for nogle Maaneder siden at indgive et Andragende til Magistraten om, at det maatte blive bestemt, at vedkommende Svende, der vilde forfærdige Mesterstykke, for Eftertiden skulde udføre dette i en af de tilsynshavende Mestres Bopæl, — erholdt Underretning fra Magistraten om, at der i denne Sag indtil videre

ikke kunde foretages noget, idet man maatte oppebie den Kommittees Betænkning, der var nedsat til at drøfte og overveje de nu bestaaende Laugsforhold. Da imidlertid de nævnte Herrer Kunstdrejeres Ønske er af den Beskaffenhed og Svendenes Indgreb i Mestrenes Rettigheder virkelig næsten er dreven til Yderlighed, saa udkræver det en øjeblikkelig Virksomhed, og vi troe ikke godt paa nogen anden Maade at kunne sætte en Grænse for disse Indgreb, end ved Politiets Hjælp, hvis Pligt det jo er at varetage Borgernes Tarv og hindre den Uberettigede i at nyde Borgerens Fordele, naar han ikke bærer dennes Tyngder og Afgifter.

Det forekommer os derfor rigtigst, at Kunstdrejerne antage en Mand, der kunde henlede Politiets Opmærksomhed paa disse i Kunstdrejerprofessionen uberettigede Næringsdrivende, og som i denne Anledning kan foretage det videre Fornødne for at opnaae et heldigt Resultat.

Men ligesaa nødvendigt vilde det være, at Kunstdrejerne af deres Midte udvalgte nogle, som kunde opsøge disse Uberettigede, og som bestandig kunde paasee, at Ingen gjorde sig skyldig i de omtalte Indgreb. For at dette Hverv imidlertid ikke kom for meget til at hvile paa de Enkelte, vilde det vist nok være rigtigst, at disse i en bestemt Tid, f. Ex. et Aar overtage denne Funktion, og der da valgtes 2 eller 3 andre. Disse maatte da underrette den antagne Sagfører om dem, der dreve uberettiget Næringsvej i vor Profession, og denne Mand maatte da henlede Politiets Opmærksomhed paa disse og møde i Retten som Klager.

Naturligvis blev det nødvendigt, at samtlige Kunstdrejere til denne Mands Gagering og andre mindre Udgifter aarlig sammenskyde en vis Sum, og for strax at kunne paavise en Mand, der — hvis denne vor Anskuelse finder Deres Bifald — kunde overtage dette Hverv, have vi henvendt os til

Hr. Fuldmægtig LUND, der ogsaa er villig til i dette Tilfælde at varetage Kunstdrejernes Tarv. — Vi have anmodet denne Herre om at være tilstede ved dette vort Møde, og vi kunne sikkert saa meget mere benytte denne Mands Erfaring i denne Retning, som han fortiden har en lignende Bestilling ved Snedkerlauget. Det er imidlertid ikke undgaaet vor Opmærksomhed, at der vil blive mange Vanskeligheder at kjæmpe mod, ved Haandhævelsen af denne vor Plan, thi mange Paa-fund og Krumveje ville sikkert blive opfundne af de Svende, der nu arbejde for egen Regning, ligesom det sikkert ogsaa vilde blive besværligt at faa bestemte Beviser ihænde mod disse. Af denne Grund bliver det derfor saa meget mere nødvendigt at drøfte og overveje denne Sag ret grundigt, forinden der tages nogen bestemt Beslutning, og vi tillade os i denne Anledning at opfordre de tilstedeværende Herrer om at udtale deres Mening denne Gjenstand betræffende.«

Af den herefter opstaaede Diskussion findes intet Referat, men, at Indbyderne maa være mødte godt forberedte, frem-gaar af nedenstaaende Resultater, der vedtoges, førtes til Protokol og underskrevet af samtlige tilstedeværende samme Aften. Protokoltilførslen lyder saaledes:

»Aar 1841 den 1. April blev efter Indbydelse af de Herrer Kunstdrejere I. G. SCHWARTZ og GERICHE afholdt en Forsamling af Kunstdrejer-Mestrene heri Staden for at diskutere og afhandle Midlerne til at forebygge det overhaandtagende Indgreb i deres borgerlige Næring, som udøves af Kunst-drejersvende og Andre, hvor da blev forhandlet og bestemt:

1. at Mestrene vedtage, navnlig at opgive hvilke Svende og Drengene de have i Arbejde, samt for Fremtiden, naar de antage og afskedige Svende, at gjøre Anmeldelse derom.

Over Svendene og Anmeldelserne om disses Af- og Tilgang vil et Navn-Register være at forfatte, hvoraf kan erfares, hvilke der ere i Arbejde og hvilke ligge ledige.

2. hver enkelt Mester erkjender som Pligt at gjøre Anmeldelse, naar han faaer Kundskab om uberettiget Næringsbrug i Professionen, hvilke Anmeldelser maa være ledsagede af de nærmere Oplysninger eller Bevisligheder, som kunne lede til de Skyldiges Afstraffelse.
3. til at anstille Undersøgelse, naar fornødent gjøres, for at Bevis kan have, naar den Skyldige drages til Ansvar, bleve udnævnte de Herrer WESTERGAARD og A. C. BANG, som tillige have at modtage Svendeanmeldelser, holde Bog over disse, at modtage Oplysninger og Anmeldelser om Uberettigede, at modtage deres Konsulents Beretning om og Rigtighed for Sagerne og disses Udfald m. m., samt endelig at modtage og aflægge Rigtighed og aarligt Regnskab for alt Bidrag som maatte ansees nødvendig for at sætte Sagen i Gang og vedligeholde samme.
4. et aarligt Bidrag af 3 Rdl. af hver Mester blev bestemt til Hensigtens Fremme, hvilket Bidrag regnes fra Dato og erlægges kvartaliter.
5. som Konsulent blev antaget Fuldmægtig, exam. juris NIELS LUND, som paatager sig at optræde som Klager og udføre Sagerne mod de, som antræffes i Indgreb, og har han at aflægge Rigtighed til de i 3die Post nævnte Herrer for Udførelsen af alt Hverv, som er ham overdraget.«

Det saaledes Passerede blev med de tilstedeværende Herrers Underskrift vedtaget og erkjendt.

I. G. SCHWARTZ.	I. C. GERICHE.	M. WESTERGAARD.
B. F. LOHSE.	M. C. HOLBECK.	P. C. BANG.
A. C. BANG.	C. E. GROSMANN.	H. C. MØLLER.
H. ZACHRAU.	I. E. EHLERT.	P. SCHAUMBORG.
C. BRUNSKOW.	O. N. SAARBYE.	L. HØGSTRØM.
TH. SØEBORG.	A. KONGSBERG.	L. T. NYGAARD.
C. A. SCHWARTZ.	I. DIHM.	L. WEITEMEYER.
E. HANSEN.	I. K. BØLCKO.	I. HASSELQUIST.
C. C. ESKILDSEN.	FR. W. KNOBLAUCH.	I. C. MØLLER.
	I. A. JØRGENSEN.	

Efterat Protokollen er underskrevet findes følgende Efterskrift:

»Forhandlingerne bleve samme Dag den 1. April 1841 optagne paany, hvor det da blev vedtaget at sammenkalde Deltagerne til et Møde hvert Kvartal, om mulig den 1ste Søndag i Kvartalets Begyndelse.«

Kunstdrejer M. WESTERGAARD og Hofkunstdrejer A. C. BANG bleve saaledes Foreningens første Bestyrere. Af dem indvarsledes til Møderne, og af dem lededes nu Forhandlingerne. Af det konstituerende Møde (den 1. April) fremgaaer intet om Foreningens Navn, men i et af de nærmest derpaa følgende Møder hedder det, at Foreningens Pengemidler skulle anbringes i en Bank paa Kunstdrejerforeningens Navn.

Iøvrigt synes Foreningen i de første Aar at have ført en kummerlig Tilværelse. Saaledes fremgaaer det af Regnskabet, at Restancerne voxede i en foruroligende Grad, medens Møderne blev mere og mere sparsomme besøgte. Bestyrerne skiftede paafaldende hurtig; allerede den 26. Juni samme Aar

frabad Hr. WESTERGAARD sig Hvervet som Medlem af Bestyrelsen i Anledning af, af han af Magistraten var blevet beskikket til at føre Tilsyn med Mesterstykker; i hans Sted valgtes L. HØGSTRØM.

Af det 3die Møde skal jeg her citere det optagne Referat, hvilket tydelig tilkjendegiver Foreningens uholdbare Stilling:

»Aar 1841 den 6. Oktober blev efter Indbydelse af de Herrer Kunstdrejere BANG og HØGSTRØM afholdt en Forsamling af de Herrer Kunstdrejere. Forsamlingen blev bekendtgjort med, at der af flere Kunstdrejere var gjort Forslag om at indtræde i Trædrejerlauget her i Staden, og at dette Laug er gaaet ind paa Forslaget under visse, i en Laugsforsamling den 31. Juli d. A. fastsatte Betingelser, som efter derom fra Kunstdrejerne gjorte Bemærkninger ere modificerede og afhandlede i en Skrivelse fra Trædrejerne af 20. August sidstleden til de Herrer I. G. SCHWARTZ, BANG, HØGSTRØM, WESTERGAARD og NYGAARD. Disse 2 Dokumenter bleve fremlagte og oplæste for Forsamlingen, hvorefter Sagen blev diskuteret og ved Stemmeafgivning, med 19 Stemmer med 6 Stemmer imod, vedtaget at Indkorporation under Trædrejerlauget anses ønskeligt efter de under 20. August betingede Vilkaar.

Da ikkun 25 Kunstdrejermestre vare mødte, blev det vedtaget ved Circulaire, at indhente de øvrige Mestres Erklæring, om de vilde tiltræde Foreningen med Trædrejerne.

Da Intet videre var at forhandle, blev Forsamlingen hævet.«

Desværre findes de 2 omtalte Dokumenter ikke i Arkivet, men af Diskussionen fremgaar det, at Trædrejerne her have benyttet Lejligheden til at dyppe Kunstdrejerne i deres eget Fidt. Uagtet disse ikke vare Haandværkere, men frie Kunstnere, vilde Trædrejerne dog vise dem Imødekommenhed

og optage dem i Lauget, men de kunde dog ikke gaa ind paa at afstaa nogle af de dem (Trædrejerne) tillagte Rettigheder. Dog blev der af et i den Anledning nedsat Udvalgt truffet et Kompromis, der gik ud paa, at Kunstdrejerne efter 10 Aars Forløb skulde dele saavel Rettigheder som Pligter med Trædrejerne under den Betingelse, at Kunstdrejerne her efter skulde gjøre samme Mesterstykke hos Oldermænden som Trædrejerne.

Disse vare altsaa de Betingelser, som Kunstdrejerne i Mødet den 6. Oktober stemte for at gaa ind paa, men at Sagen desuagtet ikke gik i Orden, fremgaar af, at Bestyrelsen paa et Møde, der afholdtes i Foreningen den 15. Januar 1842, meddelte, at der var indgivet Ansøgning til Hs. Majestæt Kongen om at maatte blive indlemmet i Trædrejerlauget, uden at afvente de ovennævnte 10 Aar, eller i hvert Fald med en kortere Frist, hvis dette maatte findes hensigtsmæssigt.

Heller ikke dette Andragende maa have ført til noget Resultat, thi fra nu af fortsættes Møderne regelmæssig, uden at Referaterne meddele yderligere om dette Spørgsmaal. Ej heller findes den Jagt, som blev iværksat paa de mange Svende, der uberettiget dreve Næringsbrug, omtalt med et Ord.

Den 23. Juni 1843 bleve en Del af Hr. WESTERGAARD indleverede Forslag enstemmig vedtagne.

Ifølge disse omkalfatredes Foreningen fuldstændig; den fik nye Love, nye Formaal og en ny og bedre Administration. Fra denne Tid er Foreningen nærmest en Understøttelsesforening for trængende Kunstdrejere og disses Enker, dog har den samtidig den Opgave at varetage Standens Interesser. Ovennævnte Dag (23. Juni 1843) er det, at man tidligere fejlagtig har betragtet som Foreningens Stiftelsesdag, hvilket nærmest har sin Grund i, at denne Dag senere findes udfør-

ligt omtalt i Foreningens Bøger, hvorimod alt, hvad der forud er passeret, ikke er omtalt med et Ord.

Paa dette Tidspunkt bestod Bestyrelsen af M. WESTERGAARD, A. C. BANG og L. HØGSTROM. Imidlertid aftraadte hele Bestyrelsen den 27. Februar 1846, og istedetfor valgtes H. C. MØLLER, B. F. LOHSE og L. T. NYGAARD.

Paa et den 27. Juli samme Aar afholdt Møde vedtoges et af ADAM JENSEN stillet Forslag gaaende ud paa, at der hvert Aar i Forbindelse med Hovedgeneralforsamlingen skulde arrangeres et tarveligt Fællesmaaltid for Kассens Regning. At et saadant Arrangement kunde have nogen synderlig Indflydelse paa Foreningens Existens lyder næsten utroligt, men dette var dog Tilfældet; thi fra nu af ere Generalforsamlingerne talrigt besøgte, Restancer og Udmeldelser yderst sjældne; med andre Ord: Foreningens Fremtid er sikret. Traditionen holdes endnu den Dag idag i Hævd og vil forhaabentlig holdes, saalænge Foreningen bestaar.

Den 3. Februar 1847 valgtes Hr. WESTERGAARD atter ind i Bestyrelsen istedetfor NYGAARD, og den 21. Februar 1848 indvalgtes BORCHORST, SONDRERSHAUSEN og TRAUTNER.

At Kunstdrejerforeningen, der saaledes nu var en Velgjørenhedsforening — ganske vist kun mod deres egne Medlemmer — har havt Hjertet paa rette Sted fremgaar af følgende:

»Aar 1848 den 10. Maj blev af Bestyrelsen nedenstaaende Skrivelse afsendt til Velbaarne Hr. Kommandør-Kaptain C. PALUDAN:

Til Faldne og Saaredes Efterladte

har Bestyrelsen for Kunstdrejerforeningen her i Staden herved den Fornøjelse at fremsende til Deres Velbaarenheds Disposition et Beløb af 50 Rdl., som ved en extraordinær Forsam-

ling af samtlige Medlemmer blev antaget at skulle udbetales af Selskabets Kasse.

Endvidere var ved samme Møde fremlagt en Liste, hvorpaa ethvert Medlem kunde tegne sig for et frivilligt Bidrag til at forstørre de af Selskabets Kasse i ovennævnte Øjemed disponible gjorde 50 Rdl., og indkom herved 112 Rdl., hvilke Bestyrelsen ligeledes herved har den Fornøjelse at fremsende.

Sluttelig maa Bestyrelsen anmode Deres Velbaarenhed om, godhedsfuldt at meddele os Kvittering for Modtagelsen af samtlige 162 Rdl. til Saaredes og Faldnes Efterladte.«

Kjøbenhavn, den 16. Maj 1848.

I Bestyrelsen for Kunstdrejeforeningen.

I. F. SONDRERSHAUSEN.

Naar man ser hen til, at Kassebeholdningen paa denne Tid kun beløb sig til ca. 300 Rdl., samt at Størstedelen af Medlemmerne vare Folk i smaa Kaar, maa et saadant Bidrag anses for ret anstændigt. Den 20. Januar 1849 indvalgtes Hr. HOLM i Bestyrelsen istedetfor BORCHORST, der var afgaaet ved Døden, og i TRAUTNERS Sted valgtes JØRGENSEN. Aaret efter, den 26. Januar 1850, fratraadte SONDRERSHAUSEN, og i hans Sted valgtes J. A. SCHWARTZ, der fra dette Tidspunkt blev Foreningens Formand.

Det syntes nu, som om Foreningen skulde gaa en bedre Fremtid imøde, der finder ingen Forandringer Sted i Bestyrelsens Sammensætning, ligesom der ikke forekommer noget, der giver Anledning til særlig Omtale. Alt gaar sin rolige Gang, men — som det gamle Ordsprog siger — man har ikke Fred længere, end ens Nabo vil, og saaledes gik det ogsaa Kunstdrejeforeningen. I Slutningen af Aaret 1852 blev pludselig en Del af Medlemmerne indstævnedes af For-

manden for The-, Porcelain- og Pottehandlerkorporationen, idet de sagsøgte for at have forhandlet Porcellains Pibehoveder og Svampedaaser — en Handel, som Kunstdrejerne troede sig fuldt ud berettigede til. Disse Sager faldt uheldig ud for Kunstdrejerne, idet de alle fik samme Resultat som det her citerede:

»Thi kjendes for Ret.«

»Indklagede Kunstdrejer CHRISTOPHER TRAUTNER bør til lige Deling mellem The-, Porcellains- og Pottehandlerkorporationens Kasse og Kjøbenhavns Politikasse bøde 5 Rdl. samt betale Klagerne, Formændene for bemeldte Korporation SLOMANN og ANDERSEN Sagens Omkostninger med 2 Rdl. 76 β.

At efterkommes inden trede Solemærker efter denne Doms lovlige Forkyndelse under Adfærd efter Loven.«

Med Undtagelse af at disse Processer kostede Foreningen en Del Penge, havde de dog ingen væsentlig Betydning, thi allerede 2 Aar senere havde Størsteparten af Kunstdrejerne efter Ansøgning erholdt kongelig Bevilling til at forhandle Porcellains Pibehoveder og Svampedaaser.

Allerede forinden Afslutningen af den omtalte Sag vare imidlertid de fleste af Medlemmerne paany blevne indstævned, denne Gang af Kammager ELBERLING, for at have forhandlet Kamme, de ikke selv havde forfærdiget, men dels kjøbt ved Døren af Kammagere og dels indforskrevne. Heraf tog imidlertid en af Foreningens Medlemmer Anledning til at anlægge Kontrasag imod flere af Byens Kammagere, der havde forsynet deres Udsalg med Kamme fra hans en gros Lager. Dette Kaos af Processer — hvori der mødte en Mængde Vidner, saavel Isenkræmmere, Kammagere som Drejersvende, for at

konstatere, hvilket der var dansk og hvilket udenlandsk Arbejde — vilde det imidlertid blive for vidtløftigt nærmere at referere; jeg skal derfor indskrænke mig til at meddele, at Udfaldene bleve mærkværdig ligelig fordelte, saaledes at i nogle Sager bleve Kammagerne og i andre Kunstdrejerne dømte, ligesom ogsaa en Del af Sagerne hævedes.

At Virksomheden som Formand for Kunstdrejeforeningen under disse Forhold var alt andet end behagelig, er let at forstaa, men havde J. A. SCHWARTZ paataget sig et Hverv, var han ikke den, der løb fra det paa Halvejen. Jeg skal her bemærke, at SCHWARTZ til stort Held for Foreningen vedblev at fungere som dens Formand, lige indtil hans Helbred i Slutningen af Aaret 1872 ikke længere tillod ham slige Extraarbejder.

Den 21. Januar 1853 valgtes ADAM JENSEN til Medlem af Bestyrelsen istedetfor JØRGENSEN, og Aaret efter, den 30. Januar 1858 valgtes TRAUTNER istedetfor HOLM. Den 30. Januar 1861 valgtes istedetfor TRAUTNER, O. N. SAARBYE, og bestod Bestyrelsen saaledes nu af J. A. SCHWARTZ, ADAM JENSEN og O. N. SAARBYE.

Den 31. Januar 1863 afholdtes en af de sædvanlige aarlige Generalforsamlinger, ved hvilken Dagsordenen behandlede i alle sine Punkter uden noget særligt var at bemærke, men efterat Protokollen er underskrevet, findes følgende Tilførsel:

Continuation.

»Efterat ovenstaaende Protokol var underskrevet, udbad Hr. M. WESTERGAARD sig Ordet og yttrede: at, i Betragtning af at Hr. Handelslærer J. T. NEUMANN nu i det lange Tidsrum af 14 Aar (fra 1848) havde ydet Foreningen sin velvillige Hjælp som Secretair ved dens Generalforsamlinger; i Betragtning af at han derved

havde lagt for Dagen hvor stor Interesse han havde for vor Forening; i Betragtning af at Foreningens Medlemmer ikke i mindre Grad satte Priis paa hans Nærværelse ved Møderne, — foreslog han, at man skulde yde Hr. NEUMANN et Bevis paa sin Agtelse og sin Erkjendtlighed ved at optage Hr. J. T. NEUMANN som Foreningens Æresmedlem.

De tilstedeværende 22 Medlemmer constituerede sig, efter Formandens Opfordring, paany til Generalforsamling og vedtog med stor Acclamation det gjorte Forslag, hvorom Hr. NEUMANN, der var tilstede, underrettedes, og hvorefter han udtalte sin Tak til Forsamlingen og sin Forsikkring om med hvor stor Glæde han altid havde og fremdeles skulde være rede til Foreningens Tjeneste.

Generalforsamlingen bemyndigede Bestyrelsen til at affatte Protokollen over det saaledes Passerede til Ratihering af den første derefter afholdende Generalforsamling.«

Dette Arrangement paa et saa umotiveret Tidspunkt kan kun forstaaes af dem, der have kjendt den nu afdøde J. T. NEUMANN personlig. Han var en af de Faa, om hvem det kunde siges, at han ingen Uvenner har havt her i Verden. Han var dygtig til sin Gjerning, pligtopfyldende, Elskværdigheden selv og dertil i Besiddelse af et Lune, saa at han, som man siger, kunde faa en Død til at le, — Dyder, der i det mindste for den førstes og sidstes Vedkommende synes at være gaaede i Arv til Sønderne, de Herrer SOPHUS NEUMANN og VICTOR NEUMANN. Som Kuriosum skal jeg her tilføje, at omtalte J. T. NEUMANN senere udnævntes til Ridder af Krumcirkelen med Tilladelse til at bære samme i

Foreningen, og fik han i den Anledning overrakt en i Sølv sirlig forarbejdet lille Krumcirkel, omfattende en Kugle. Denne Dekoration — der fra gammel Tid stedse har været betragtet som Kunstdrejernes Vaaben — findes ogsaa i Drejerlaugets Segl fra Aar 1653.

Ved Generalforsamlingen den 28. Januar 1865 fremlagdes en Liste, hvorpaa Medlemmerne kunde tegne sig for Bidrag til de i Krigen Saarede og Faldnes Efterladte. Der tegnedes ved denne Lejlighed et Beløb af 181 Rdl., hvilket blev tilsendt Komitteen med en Skrivelse fra Bestyrelsen.

Den 29. Marts 1866 fejrede et af Foreningens Medlemmer, C. C. ESKILDSEN, sit 50 Aars Jubilæum som Mester og Borger her i Staden, og blev han ved denne Lejlighed af Foreningen indbuden til en Fest, ved hvilken der overrakte ham en Sølvpokal.

Med Undtagelse af Referater af en Del Forhandlinger, der Tid efter anden har funden Sted angaaende Kjøb af en Ejendom til Brug som Stiftelse for Foreningens Gamle og Trængende, frembyder den daværende Forhandlingsprotokol intet videre af Interesse.

Kunstdrejerforeningens sidste ny Forhandlingsprotokol bærer paa Forsiden følgende Inscription:

»Denne gjennemdragne og med Foreningens Segl forsynede Protokol, der indeholder »376« paginerede Sider, autoriseres herved til Forhandlingsprotokol for:

Kunstdrejerforeningen i Kjøbenhavn.

Bestyrelsen for Kunstdrejerforeningen i Kjøbenhavn,
den 2. Februar 1867.

J. A. SCHWARTZ.   J. P. FERSLEW.   ADAM JENSEN.

NEUMANN.«

Hr. J. P. FERSLEW var nemlig samme Dag, som den nye Forhandlingsprotokol blev indviet, valgt til Medlem af Bestyrelsen istedetfor O. N. SAARBYE, der var afgaaet ved Døden.

Da J. A. SCHWARTZ som bekjendt af Helbredshensyn maatte udtræde af Bestyrelsen, valgtes i hans Sted H. C. MØLLER, der nu (den 16. August 1872) blev Foreningens Formand. Formands- og Kasserervirksomheden, der hidtil havde været forenet, blev nu adskilt, og valgtes til Kasserer Hr. AUG. SAARBYE, hvilken Virksomhed Hr. SAARBYE varetager den Dag idag og saaledes nu har røgtet til Medlemmernes store Tilfredshed i 18 Aar.

Ved et den 3. Februar 1873 afholdt Bestyrelsesmøde valgtes Hr. J. P. FERSLEW til Foreningens Formand, og den 20. Januar 1875 indvalgtes RANDLEFF istedetfor H. C. MØLLER. Bestyrelsen bestod saaledes nu af J. P. FERSLEW (Formand), ADAM JENSEN og RANDLEFF.

Paa det sidstnævnte Møde udtalte Formanden derefter med dyb Beklagelse Tabet af et af Foreningens i sin Tid virksomste Medlemmer, den ved Døden afgaaede Kunstdrejer J. A. SCHWARTZ. Han oplæste en til Foreningen fra SCHWARTZ's Enke og Søn indkommen Takskrivelse for dens Deltagelse ved den Afdødes Jordefærd, og Formanden bad Forsamlingen om, ogsaa ved denne Lejlighed at bringe en Tak til den Afdøde, ved i Taushed at rejse sig.

Da det SCHWARTZ'ske Firma gennem flere Generationer har staaet som et lysende Exempel for Landets øvrige Kunstdrejere, skal jeg her benytte Lejligheden til, i saa korte Træk som mulig, at skildre denne Virksomheds Tilbliven og Betydning.

JOHAN ADAM SCHWARTZ, der var født i Tydskland 1751 ankom til Kjøbenhavn i Slutningen af Juni Maaned

1778 som ægte zünftig Drechlergesell; ca. 23 Aar efter, den 9. Februar 1801 — altsaa i en Alder af ca. 50 Aar — fik han Borgerskab som Kunstdrejer her i Staden. Nogen Tid efter giftede han sig med Enken efter den heri tidligere omtalte Kunstdrejer GRAUMANN og fortsatte fra nu af dennes Forretning. ADAM SCHWARTZ, der selv ingen Børn havde, fik en af sin Broders 5 Sønner herover fra Tydskland, for at oplære ham i Faget. Kun 16 Aar gammel ankom Brodersønnen JOHAN GEORG her til Kjøbenhavn den 26. August 1805, og han, der allerede i Tydskland havde lært noget af Haandværket, fik nu sin yderligere Uddannelse hos Onkelen. 2 Aar efter blev han Svend, og den 7. Oktober 1808 fik han, kun 19 $\frac{1}{2}$ Aar gammel, Borgerskab som Kunstdrejer her i Byen; den 30. Juni 1812 fik han Indfødsret, og endelig blev han den 19. August samme Aar udnævnt til Hof-Kunstdrejer. Ret mærkeligt ser det ud, at et endnu ikke fuldmyndig ungt Menneske erholder den samme Titel, som den nys afdøde store Mester LORENTZ SPENGLER havde havt! Imidlertid tyder det paa, at han har været en usædvanlig lovende ung Mand.

I Februar 1806 fik Onkelen Skjøde paa den i Sværtegade liggende Ejendom, i hvilken det SCHWARTZ'ske Etablissement endnu findes. Brodersønnen J. G. SCHWARTZ, der af Onkelen var blevet optaget i Forretningen, overtog efter hans Død, den 16. Februar 1835, hele Etablissementet ifølge et af Onkelen til ham udstedt Gavebrev.

Da en Del af vore nulevende Kunstdrejere staa i den Formening, at de i vore Museer opbevarede, kunstfærdig udførte Elfenbensarbejder ere udgaaede fra det SCHWARTZ'ske Etablissement, skal jeg her meddele, at disse alene skyldes CHRISTOPHER OPITZ, der ligeledes levede i Kjøbenhavn som

Kunstdrejer i Slutningen af forrige og Begyndelsen af dette Aarhundrede.

J. G. SCHWARTZ, der med stor Styrke hævdede Værkstedets Betydning, forstod ogsaa her at gjøre sin Myndighed gjældende. Lærlingerne, hvoraf der i Reglen var mange, havde alle Kost og Bolig hos Mesteren. Klokken 5 skulde Drengene være oppe, Klokken 6 begyndte Arbejdet og Klokken 8 var det Fyraften, men efter denne Tid maatte Drengene endnu arbejde 2 Timer paa det saakaldte Fyraftensarbejde, altsaa 17 Timers daglig Beskjæftigelse, hvilket overholdtes meget strengt. Den 24. November 1835 fik han Prædikat af det chirurgiske Academis Kunstdrejer. Han anlagde en Fabrik for Tilvirkning af Fiskeben til Paraplyer og Parasoller samt ligeledes en Fabrik for Tilvirkning af Kamme, og senere udvidede han Forretningen til ogsaa at fabrikere lakerede Paraply-Stel og Spraadere af Staal. Da Industriforeningen i 1838 blev stiftet, blev SCHWARTZ Medlem af dens Bestyrelse, og i 1845 blev han valgt til Formand, en Stilling han dog kun beklædte i 2 Aar. Den 6. Oktober 1860 udnævntes han til Ridder af Dannebrog.

J. G. SCHWARTZ døde den 20. August 1864, ca. 75 Aar gammel, efterladende sig 2 Sønner, af hvilke den ene, JOHAN ADAM var uddannet til at fortsætte Forretningen. J. A. SCHWARTZ, der var født den 26. November 1820, blev saaledes Chef for Etablissementet, der allerede siden 1847 havde ført Firmaet J. G. SCHWARTZ & SØN. Hans Fagkundskab i Forbindelse med hans administrative Dygtighed satte ham i Stand til at opretholde Etablissementets Ry, saa at dette ogsaa under hans Ledelse høstede Laurbær. Han forstod saaledes at samle i sine Værksteder en Stab af dygtige Arbejdere, blandt hvilke G. L. GRIESING stod som Nr. 1. Allerede medens Faderen levede, men dog specielt

under Sønnens Ledelse, udførtes i Etablissementet et paa Udstillingen i 1862 udstillet Bøffelhorns-Drikkehorn efter Tegning af Professor PETERS: i indlagte Elfenbens-Basrelieffer saaes Scener af Vølsungernes Saga; Etablissementet blev prisbelønnet, og Prinds NAPOLEON købte Hornet. I 1866 overrakte daværende Prinds OSCAR, som Præsident for den nordiske Udstilling i Stockholm, et Drikkehorn af Elfenben, hvori vare udskaarne Scener af Frithiofs Saga, hvilket ligeledes var udført i SCHWARTZ's Etablissement efter Tegning af Professor PETERS, fra hvis Haand ogsaa forelaa Tegningen til det beundringsværdige Arbejde, der i 1863 udgik fra Etablissementet som Brudegave til Prindsesse ALEXANDRA, en i Elfenben udskaaen Vifte: Under en Frise af Genier og Amoriner vare THORVALDSENS fire Aarstider samt to sammenslyngede A^{er} udskaarne; forneden saaes Apollo, der med bevinget Forspand drager frem i Spidsen for Muser og Gratier. Alle disse Arbejder, af hvilke særlig det sidste var af en meget fremragende Betydning, vare udførte af Kunstdrejersvend GUSTAV LOUIS GRIESING, som i den Anledning fik tildelt det »H. C. ØRSTED'ske Legat i Industriforeningen.«

At J. A. SCHWARTZ havde Passion for Tillidshverv, tør just ikke paastaaes, men at han neppe har været en Hader deraf, fremgaaer af Efterfølgende, thi et større Offer paa dette Alter har neppe Nogen tidligere bragt. Hans mangeaarige Virksomhed i Kunstdrejersforeningens Tjeneste som dens Formand — en Stilling, hvortil der dengang knyttede sig saavel Kasserergjæringen som Bud-Tjenesten — skal jeg her nævne først. Kun 18 Aar gammel begyndte han at skrive Bladartikler om Haandværkerskoler, en Opgave, hvis Løsning synes at have været hans Ideal, idet han hele sit Liv arbejdede for denne Sag; han opnaaede flere Gange at faa Spørgsmaalet sat under Diskussion, ja det lykkedes ham

endog at faa valgt Komiteer til Realisationen heraf, men han opnaede dog aldrig at se Sagen realiseret. Vinteren 1842—1843 var han Medlem af en Komité til Etablering af en Julebazar, ligesom han senere var med til at foranledige oprettet et Søndagshjem for Haandværkere, hvor 2 à 300 Mennesker skulde underholdes fra Kl. 4 til 11 om Aftenen med Oplæsning, Foredrag, Sang og Undervisning i forskellige Fag samt serveres med The og Smørrebrød. Alle-rede som meget ung blev han Medlem af Industriforeningens Repræsentantskab, var Medlem af Industriudstillingskomiteen 1852; i flere Aar var han Viceformand i Industriforeningen, og i 1857 blev han valgt til Formand, hvilken Post han beklædte i 4 Aar. Endvidere var han Medlem i Komiteer, nedsatte i følgende Anledninger: Den store Pengecrisis 1857, Udstillingerne i Paris 1855, i London 1862, i Malmø 1861 samt Industrimødet i Odense 1858; ligesom han ogsaa var med til at købe Industriforeningens store Ejendom ved Holmens Kanal (nu Landmandsbankens). Fra 1851 blev han af Magistraten udnævnt til at føre Tilsyn med Forfærdigelsen af Mesterstykker; i 1853 indbød han i Forening med flere Andre til Dannelsen af et Exportselskab for Udførsel af danske Artikler til Australien. I Aaret 1859 blev han Borgerrepræsentant og blev som saadan Medlem af Skolekommissionen og Ligningskommissionen, hvilket sidste Hver specielt i Aaret 1862, da den nye Ordning om Beskatningen forelaa, krævede overordentlig megen Tid, saaledes blev der i Tiden fra April til November holdt 121 Møder i Kommissionen under Borgmester GAMMELTOFTS Ledelse. I Aaret 1861 opfordredes han til at stille sig som Folketingskandidat i 5te Kreds; dette var ham dog lovlig meget, han afslog Opfordringen, og i hans Sted stillede Redaktør BILLE, der i flere Aar blev Repræsentant for Kredsen. Ogsaa i Komiteen

for Kunstflidslotteriet til Fordel for Frederiksborg Slots Gjenopførelse efter Branden i 1859 var han Medlem, ligesom han var Medlem af Direktionen for Selskabet for Naturlærens Udbredelse. I 1862 blev J. A. SCHWARTZ udnævnt til Ridder af Dannebrog og i 1874 til Dannebrogsmænd.

Med Hensyn til hans Virksomhed i Arbejdernes Byggeforenings Bestyrelse behøver jeg kun at henvise til, at Foreningen har sat ham et varigt Eftermæle, ved at lade en af dens Gader bære Navnet J. A. SCHWARTZ-Gade. Foruden de nævnte mangfoldige Bestillinger, har han sikkert haft endnu flere, hvilke imidlertid ere druknede i Mængden. Den 11. December 1874 døde J. A. SCHWARTZ, og Etablissementet overtoges nu af hans Søn og hans Svigersøn, de Herrer FRANTS SCHWARTZ og H. E. KLEIN.

Ifølge et af Hr. J. P. C. HANSEN paa Generalforsamlingen den 27. Januar 1877 fremsat Forslag, vedtoges det enstemmigt, at optage i Foreningen som Æresmedlem den for sine kunstfærdige Arbejder tidligere omtalte Kunstdrejersvend GRIESING.

Bestyrelsen arrangerede i den Anledning en større Fest, der afholdtes den 10. Februar samme Aar, og hvori næsten alle Medlemmerne toge Del. Den desværre kort Tid efter afdøde Drejersvend GUSTAV LOUIS GRIESING var ved denne Lejlighed indbudt som Foreningens Æresgjæst.

Formanden bød her i et smukt Foredrag det nye Æresmedlem Velkommen i vor Forening samt overrakte ham et smukt kaligraferet Diplom i Mappe. I Diplomet findes nedenstaaende Inscription, garneret med kunstfærdig udførte

Illustrationer i Renaissancestil, i hvilke findes indflættet Tegninger af hans mest berømte Arbejder saasom: Prindsesse ALEXANDRAS Vifte, Prinds NAPOLEONS Drikkehorn m. m.:

»Ved Beslutning paa Generalforsamlingen den 27. Januar 1877 blev Kunstdrejer *Gustav Louis Griesing* i Betragtning af den kunstneriske Dygtighed og Flid, hvorved han har bidraget meget til Udviklingen af den danske Kunst-Industri, optaget som Æresmedlem af Kunstdrejerforeningen i Kjøbenhavn, til hvis Bekræftelse dette Diplom er udfærdiget.«

Kjøbenhavn den 10. Februar 1877.

Bestyrelsen for Kunstdrejerforeningen:

J. P. FERSLEW.   C. RANDLEFF.   ADAM JENSEN.
(L. S.)

Efterat denne meget højtidelige Del af Festen var tilende, udviklede der sig en meget animeret Stemning, hvad der iøvrigt passede særdeles godt for vor Æresgjæst, der selv var meget humoristisk anlagt. (I Parenthesis bemærket kom han i sin Tid her til Byen som Tyrolersanger, en Virksomhed, som ingenlunde kunde nedsætte ham i Medborgeres Agtelse.) — Der holdtes mange morsomme Taler, der jo nu alt ere glemte, men af en for Tilfældet forfattet humoristisk Sang, som blev foredraget ved denne Lejlighed af et Medlem, findes endnu Brudstykker, hvoraf jeg skal citere et Par Vers:

»Den klared' vi godt denne hersens Sag,
Thi nu fik vi endelig naaet den Dag,
Vi ind i vor Klub af Kunstnere
Har faaet en virkelig Kunstner me'.

»Et Held for os maa man lade det er,
 For Kunstnere voxte s'gu ej paa Trær;
 Vi maa følge ham hjem, naar han gaar herfra,
 Og kniber det? saa maa vi stive ham a'.«

Desværre døde han Aaret efter, ca. 40 Aar gammel, fra Hustru og fire uforsørgede Børn.

Lørdagen den 10. Februar 1879 afholdtes den aarlige Generalforsamling, paa hvilken Hr. B. M. C. JENSEN og CARL HANSEN indvalgtes istedetfor Hr. J. P. FERSLEW, der ikke ønskede Gjenvalg, og RANDLEFF, der bad sig fritaget for Resten af sin Funktionstid. Bestyrelsen kom herefter til at bestaa af CARL HANSEN som Formand, ADAM JENSEN og B. M. C. JENSEN.

Fredagen den 14. November s. A. afholdtes en extra-ordinair Generalforsamling i Anledning af et af Hr. HAASTRUP indleveret Andragende, saalydende:

Til

Fællesrepræsentationen for Dansk Haandværk og Industri.

Undertegnede Kunstdrejere her i Byen give sig herved den ærbødige Frihed, at fremkomme for den ærede Fællesrepræsentation med Anmodning om, at tage dette Andragende under nærmere Overvejelse, idet vi i korte Træk skulle tillade os nærmere at motivere dette. En af vore Hovedartikler er Parapluier og Parasoller, saavel af Silke som af Bomuld, og Afsætningen heraf er derfor af stor Betydning, saavel for Kunstdrejerne i Almindelighed som for de Enkelte af os, der specielt have lagt sig efter Fabrikationen af samme.

Naar nu Afsætningen imidlertid af denne vor Hovedartikel er i stadig Aftagende, da har dette formentlig sin Grund i den Lethed i Toldforholdene, hvormed Fabrikanterne

i Udlandet kunne indføre samme. De fleste af de Bestanddele, vi benytte til Parapluier og Parasoller, maa vi nemlig indforskrive fra Udlandet, og efter nøjagtige Beregninger viser det Misforhold sig at være tilstede, at Tolden for de enkelte Bestanddele er lig det Beløb, der er fastsat i Told for Indførsel af en færdig Paraplui, hvad der har til Følge, at vi Kunstdrejere ikke — selv med den ringeste Avance — kan følge den Konkurrence, som Udlandet i den senere Tid har iværksat, og som mere og mere vil tage Overhaand, naar der ikke ved en Beskyttelsestold eller paa anden Maade bliver sat en Grændse herfor.

I lige Maade er Tolden for Indførsel af forskjelligt færdigt Drejerarbejde uforholdsmæssig lav, dette gjælder navnlig om Drejerarbejde af Ben, Elfenben eller Tand, Fiskeben, Horn, Merskum, saavel ægte som uægte, Nødder, Perlemoder, Rav, Rør, Skildpade eller Træ.

Ligesom vi maa indforskrive de forskjellige Bestanddele til Parapluier og Parasoller, saaledes maa vi ogsaa for det meste søge til Udlandet for at faae Raamaterialet til de ovennævnte Artikler i vort Fag, og naar vi ikke kunne tage dette i saa store Partier som Fabrikkerne i Udlandet, kunne vi ej heller med Hensyn hertil konkurrere med Udlandet, uden at der bliver sat en højere Told for Indførsel af de nævnte Artikler. Og naar vi endnu bemærke, at vort Fabricata — saavel Parapluier, Parasoller som Drejerarbejde — bliver forhandlet hos en stor Del Handlende, og at de ingen Hensyn tage til danske Fabrikker, men kun hvor de faa de billigste Varer.

Efter nøje Drøftelse og Overvejelse ere vi Undertegnede komne til det Resultat, at Tolden for Indførsel af færdige Parapluier og Parasoller samt det nævnte færdige Drejerarbejde, burde forhøjes, og idet vi fremkomme med vort

Andragende, henstille vi selvfølgelig dette til Repræsentationens Overvejelse og kyndige Bedømmelse, forventende at vort Fags Interesse maa nyde imødekommende Understøttelse og værdifuld Bistand, og have vi, til paa vore Vegne at træde i Forhandlinger med Repræsentationen, valgt de Herrer

H. HAASTRUP. B. M. C. JENSEN. J. HOFFMANN.

Dette Andragende, der — foruden af ovenbestaaende Udvalg — var underskrevet af 43 af Kjøbenhavns Kunstdrejere, indbragte os naturligvis intetsomhelst Resultat.

Da et af Foreningens ældste Medlemmer, P. C. BANG sammen med sin Hustru kunde fejre sit Guldbryllup den 5. December 1881, vedtoges det paa en i den Anledning indvarslet extraordinær Generalforsamling at yde de to Gamle, der allerede i en længere Aarrække havde haft Fribolig i »Alderstrøst«, et Beløb af 100 Kr. af Foreningens Kasse, ligesom der til Fordel for dem foretoges en Indsamling, hvorved indkom 80 Kr. Dette Beløb, der overleveredes dem paa deres nævnte Højtidsdag, var ledsaget af en Gratulationskrivelse, hvori de fik Løfte om en fremtidig aarlig Understøttelse af 100 Kr., saavidt Foreningens Midler kunde strække til. Her indtraf imidlertid det kjedelige Tilfælde, at de to Gamle, der formodentlig ikke have haft meget mere at leve af, end hvad Kunstdrejerforeningen kunde yde dem, saaledes af Mangel paa tilstrækkelige Subsistensmidler maatte flytte fra »Alderstrøst« til Almindeligt Hospital. Nogen Tid efter modtog Foreningen følgende Skrivelse:

Kjøbenhavns Magistrats

3die Afdeling.

Kjøbenhavn, den 24. September 1885.

I Anledning af, at der af den ærede Forening til den, den 3. d. M. som Lem i Almindeligt Hospital af-

døde Drejermester PETER CHRISTIAN BANG skal indtil hans Død have været tilstaaet ham en maanedlig Understøttelse af 8 Kr. 33 Øre, tillader Magistraten sig herved tjenstligst at forespørge, om den nævnte Understøttelse nu efter Mandens Død vil blive udbetalt til hans, ligeledes som Lem i Almindelig Hospital indlagte, efterlevende Enke, DORTHEA BIRGITTE MARGRETHE BANG, der er født den 26. Februar 1809. I Tilfælde af at Bestyrelsen maatte indgaa herpaa, tillader man sig dernæst at andrage paa, at Understøttelsen, saalænge hun forsørges af Fattigvæsenet, maa blive indbetalt i Magistratens 3die Afdelings Hovedkasse.

KNUDSEN.

RÆDER.

Til Bestyrelsen af Drejerforeningen.

Herpaa afsendtes følgende Svar:

Kunstdrejerforeningen i Kjøbenhavn

den 29. September 1885.

Som Svar paa den høje Magistrats Skrivelse af 24. ds. tjener følgende:

Paa Kunstdrejerforeningens Generalforsamling den 27. November 1881 blev det vedtaget, at Kunstdrejer P. C. BANG til sit nær forestaaende 50 Aars Jubilæum som Mester skulde have en Gave af Kassen stor 100 Kr. og Tilsagn om et lignende Beløb aarlig, for Resten af hans Levetid.

Man mente nemlig dermed at kunne holde ham oppe uden Fattigvæsenets Hjælp, da han dengang havde Fribolig paa »Alderstrøst«, men da han blev forflyttet til Almindelig Hospital, var Stemningen blandt Med-

lemmerne i Foreningen allerede for at ophøre med den nævnte Understøttelse, da man ikke var vis paa, at Pengene vilde komme ham selv tilgode. Nu da Magistraten er kommen til Kundskab derom, vil Understøttelsen absolut bortfalde for Enkens Vedkommende, da vi have andre Trængende, som Beløbet saa vil komme tilgode.

CARL HANSEN,
p. t. Formand.

Til
Kjøbenhavns Magistrats 3. Afdeling.

Hermed var saaledes dette Spørgsmaal afsluttet.

Paa et den 12. Januar 1882 afholdt Bestyrelsesmøde vedtoges det, ifølge Formandens Forslag, at hædre Foreningens Stifter, Hr. MORTEN WESTERGAARD, ved at udnævne ham til Æresmedlem af Foreningen i Anledning af at han den 3. September Aaret iforvejen havde været Mester og Borger her i Staden i 50 Aar. Desværre havde Hr. WESTERGAARD, ved at holde denne Sag fuldstændig hemmelig, afskaaret os fra i rette Tid at komme til Kundskab derom. Man enedes nu om at overraske ham paa en behagelig Maade.

Lørdag den 28. Januar 1882 afholdtes den aarlige Generalforsamling. Efterat Forhandlingerne her vare afsluttede, udbad Formanden sig Æren af at føre den intet anende Hr. WESTERGAARD til Bords. Først da Formanden, i et i den Anledning afpasset Foredrag, mindede Forsamlingen om Hr. WESTERGAARD's mange og store Fortjenester i Foreningens Tjeneste samt beklagede, at den egentlige Festedag var gaaet upaaagtet hen og overrakte Hr. WESTERGAARD et

Diplom, hvorefter han optoges som Æresmedlem i Foreningen — først da saa man den alderstegne Hædersmands Kinder blusse, heldigvis med et veltilfreds Smil paa Læberne. Efter denne Højtidelighed afsang man følgende Sang, der i Dagens Anledning var skrevet af en af de Tilstedeværende:

»Velkommen vi Dig byde til vort Stevne
 Thi dette er for os en Højtidsdag
 Velkommen vær, vor Ven vi stolt Dig nævne
 Thi trofast er Dit Sind og Hjertelag!
 En Række Dage har Du lagt tilbage,
 Din Gjerning røgted Du med Liv og Sjæl
 Og Haabet varsler: der er mange Dage,
 Før Du naaer Livets sidste Milepæl.«

»Kun Faa som Du blev denne Lykke givet
 At naae i Aaremaal, det store Tal,
 Som Hædersmand Du gaaer igjennem Livet
 Og uden Smiger her vi vidne skal:
 Din Virksomhed Du røgted har med Ære
 Det er vor Pligt, at tolke disse Ord.
 Som Mand og Fader som en Mand skal være
 Du er vor Stolthed, MORTEN WESTERGAARD.«

I Diplomet ses et smukt ornamenteret Skjold foroven, i hvilket er anbragt Drejernes Vaaben i Bronze. Skjoldet og Inscriptionen ere omgivne af Guirlander. Den kunstnerisk udførte Inscription er saalydende:

Kjøbenhavns Kunstdrejere har paa Grund af den Hengivenhed de nære for deres Collega

Kunstdrejer

Morten Westergaard

benyttet Lejligheden til ved hans

50 Aarige Jubilæum

som Mester og Borger i Staden
at bevidne ham deres Højagtelse, ved enstemmigt at
optage ham som

Æresmedlem

i Kunstdrejeforeningen i Kjøbenhavn, til hvis Bekræftelse
dette Diplom er udfærdiget.

Kjøbenhavn, den 28. Januar 1882.

Bestyrelsen for Kunstdrejeforeningen i Kjøbenhavn.

ADAM JENSEN.   CARL HANSEN.   B. M. C. JENSEN.

Nederst paa Diplomet ses Kunstdrejeforeningens Segl.
Diplomet er anbragt i en rød Safiansmappe, paa hvis For-
side læses i Guldskrift:

3. September.

M. Westergaard.

1831—1881.

Denne Inscription er omgivet af en smuk Egekrands,
ligeledes i Guldtryk.

Hr. WESTERGAARD, der ifølge Lovene nu var kontingent-
fri, tog heraf Anledning til at skænke et Beløb til Foreningen.
Dette Beløb, der aarlig suppleres ved frivillige Bidrag, er
bestemt til at danne et Fond for sig selv, under Navn af
»Westergaards Legat«, og skal Renterne aarlig tilflyde et
trængende Medlem.

Paa et i Odense, i Dagene fra den 18. til den 21. Juli
1885 afholdt Industrimøde (det femte danske), mødte For-
eningens Formand for, om muligt, igjennem en Diskussion

der at faa tilvejebragt ved Lov et Forbud mod Eftergjørelse af Modeller og Mønstre. Den officielle Beretning herom er saalydende:

Om Forbud mod Eftergjørelse af og om
Eneret paa Modeller
af Fabrikant Carl Hansen.

Jeg troer, at det Spørgsmaal, som jeg har udbedt mig Tilladelse til at bringe frem paa dette Møde, er af stor Betydning for mange Industridrivende. Der existerer, saa vidt jeg ved, ikke i vor Lovgivning nogen Bestemmelse, som forbyder Eftergjørelse af Modeller, ligesom der heller ikke kan opnaaes Eneret paa saadanne, medmindre det er Kunstværker. Denne Mangel skader hyppigt den paagjældende Fabrikant i en overordentlig høj Grad, uden at der ved denne Ret for Enhver til Eftergjørelse af Modeller i Virkeligheden stiftes nogen Gavn for Andre, idet de Producenter, som saaledes samvittighedsløst eftergjøre Andres Modeller, i Reglen mere lægge an paa at levere et billigt Fabrikat end paa at levere smukke og gode Ting. Resultatet bliver altsaa det, at Kjøberne faar daarlige Varer, Sælgeren og Producenten daarlig Fortjeneste, og den, der mulig med store Bekostninger har sat Modellen i Verden, er afskaaren fra at gjøre Forretning med den. Dette Uvæsen drives endogsaa nu saa aabenlyst, at man stundom kan høre en Haandværker prale af at være i Besiddelse af Andres Modeller. At dette Forhold stiller sig værst for saadanne Fabrikanter, hvis Fabrikater kunne eftergjøres ved Afstøbninger eller Aftrykninger, ligger i Sagens Natur. Af en saadan Model, hvis Fremstilling maaske har kostet Vedkommende megen Tid, Arbejde og Bekostning, kan

en Anden muligvis skaffe sig en tro Kopi i en forholdsvis kort Tid og uden nogen Bekostning. Jeg tror, det er paatrængende nødvendigt, at der bliver gjort Noget, for at der kan sættes en Stopper for dette Uvæsen, især nu, da Kunstindustriens Udvikling staar paa Dagsordenen. At paavise, hvorledes man bør gaa frem i saa Henseende, skal jeg ikke indlade mig paa, jeg skal kun anføre, at i Frankrig er Forholdet det, at man kan indlevere Modellen og en Kopi deraf i et Bureau, hvor saa Modellen bliver forsynet med et Stempel, hvorefter Vedkommende skal have Eneret paa den. Jeg tror, at man ved noget Saadant vilde komme et godt Skridt fremad. Jeg har skrevet et Forslag til en Resolution, som jeg vil bede om maa blive sat under Afstemning. Forslaget er saalydende: »Forsamlingen beslutter indtrængende at anbefale Fællesrepræsentationen for dansk Industri og Haandværk at søge det omhandlede Spørgsmaal løst snarest muligt paa en tilfredsstillende Maade.«

Jeg er vis paa, at hvis Fællesrepræsentationen vil tage sig af Sagen, vil den blive fremmet med al den Kraft, som den raader over.

Nyrop ønskede Spørgsmaalet om Beskyttelse af Modeller betragtet som en Del af det store Spørgsmaal om Beskyttelse af industrielle Opfindelser — man var jo i det Hele paa dette Omraade noget uheldigt stillet herhjemme — og han henstillede derfor, om det, naar der skulde vedtages en Resolution, ikke vilde være rigtigst at medtage hele Patentspørgsmaalet. Tallet paa dem, der ønskede Patenter, var jo steget ganske overordentligt, idet der, medens der for 20 Aar siden kun blev taget ca. 30 Patenter om Aaret, nu tages flere Hundrede. Hvorledes det stillede sig med Modeller, vidste han ikke nøje, men Trangen til en Ordning her var ganske sikkert stor. Spørgsmaalet var ikke særlig fremme

paa Industrimødet i Odense 1858, men det kom dog frem, idet, baade Hofstolemager C. B. HANSEN og Professor HETSCH i stærke Udtryk udtalte sig for Modellers Beskyttelse. Naar Trangen hertil allerede i 1858 følte saa stærkt, var der ganske vist stor Opfordring til nu atter at henlede Opmærksomheden paa Sagen, men man burde da, som sagt, samtidig tænke paa hele Patentspørgsmaalet. Forholdet var jo det, at man ikke havde nogen Patentlov her i Landet, man havde kun nogle fra Fortiden nedarvede Regler, hvorefter det Hele afhænger af en kongelig Resolution, saaledes at Vedkommende altsaa, naar det søgte Patent ikke tilstaas, ikke kan gjøre nogensomhelst Fordring gjældende. Det Hele er en Naadesag. Her var et Hul i Lovgivningen, der i høj Grad trængte til at udfyldes, særlig efter at den praktiske Trang til Patenter havde vist sig saa stor som anført. En Resolution af Mødet i saa Henseende vilde ganske sikkert gjøre sin Nytte. At henvende sig til Fællesrepræsentationen med denne Sag, var afgjort af stor praktisk Betydning, da Fællesrepræsentationen sikkert vilde tage sig af den med stor Interesse, men der var jo ogsaa andre Steder at henvende sig. Naar man saaledes i denne for Industrien saa vigtige Sag vilde henvende sig til Regering og Rigsdag, var det jo muligt, at der herom ligesom i Sagen om Arbejderforsikringen kunde blive nedsat en Kommission til at samle Materiale, saa at man, naar Lovgivningsmagten igjen maatte begynde at arbejde, kunde være paa det Rene med, ikke blot at der var en Trang tilstede men ogsaa enige om, hvilke Principer Loven skulde slaa fast. Med Hensyn til Ordningen af Patentvæsenet var der megen Strid, men de forskjellige Principer, som der kunde være Tale om at slaa ind paa, havde selvfølgelig ogsaa med Hensyn til Modeller deres Betydning.

Carl Hansen vilde med største Fornøjelse gjøre sin

Resolution mere omfattende i Overensstemmelse med de faldne Bemærkninger og bad NYROP om at være ham behjælpelig med Formuleringen. Det var jo bedst at faa den saa fyldig og frugtbringende som muligt. Derimod maatte han vedblivende holde paa, at Sagen først henvistes til Fællesrepræsentationen, der jo dog nu én Gang repræsenterede den danske Industri. Ad denne Vej vilde der sikkert komme mere modne Forslag frem, end hvis man gik direkte til Regjeringen, og denne vilde jo iøvrigt rimeligvis først henvende sig til Fællesrepræsentationen eller et Udvalg af Industridrivende.

Formanden (Hr. PHILIP SCHOU) bemærkede, at naar det foreliggende Spørgsmaal, trods dets Vigtighed for de Industridrivende, ikke syntes at fremkalde nogen Diskussion, var det formodentlig begrundet i, at Spørgsmaalet ikke havde staaet paa Dagsordenen. Hvis Nogen yderligere ønskede Ordet, kunde jo meget godt ogsaa Spørgsmaalet om Patenter indtages under Diskussionen.

Hofmøbelfabrikant *L. Larsen* var Fabrikant HANSEN taknemlig, fordi han havde fremdraget dette Spørgsmaal. Det var jo en Kjendsgjærning, at man ikke saa sjældent saa Eftergjørelser af sine Modeller i Andres Vinduer, Noget, der var til stor Gene for dem, som havde anvendt baade legemligt og aandeligt Arbejde paa Fremstillingen af dem. Han var enig i, at samtidig med denne Sag burde hele Patentvæsenet tages under nærmere Overvejelse. Der gaves jo mellem Aar og Dag en Masse Patenter. Det var vist næppe set nogensinde, at en Ansøgning om Patent var afslaaet, hvor upraktisk og uhensigtsmæssig den paagjældende Ting end kunde være, og man havde jo endogsaa set Exempler paa, at der var givet Patenter paa Ting, som alt tidligere forlængst

havde været forarbejdede herhjemme. Det var ønskeligt, om man kunde faa en Lov, som bestemte, at det, naar der søgtes Patent, først skulde bedømmes af sagkyndige Mænd, om den paagældende Gjenstand var værdig dertil. Det var fremdeles ønskeligt, om en saadan Lov samtidig værnede om Modeller og Tegninger. Forholdet var jo nu næsten det, at naar man hørte om en Gjenstand, at der var taget Patent paa den, sluttede man deraf, at saa duede den ikke.

Formanden henlede Fabrikant HANSEN's Opmærksomhed paa, at Fællesrepræsentationen, som nu lige havde sluttet sine Møder for iaar, havde vedtaget først at samles om to Aar. Efter den Interesse, som knyttede sig til den foreliggende Sag, vilde det derfor formentlig være mindre hensigtsmæssigt at henvise Sagen til Fællesrepræsentationen. Han henstillede derimod til Fabrikant HANSEN til 2den Behandling at affatte Resolutionen derhen, at Sagen henvistes til Industriforeningen, ikke fordi denne bedre end Fællesrepræsentationen vilde kunne fremkomme med en Henvendelse til Regeringen — det vilde tverimod Fællesrepræsentationen bedre kunne, da den repræsenterede hele Landet, medens Industriforeningen kun omfattede Kjøbenhavn — men fordi man af den anførte Grund ad denne Vej havde Udsigt til hurtigst at bringe Sagen til Ende.

Dagen efter optoges Spørgsmaalet paany med:

»2den Behandling af Spørgsmaalet om Forbud mod Eftergjørelse af Modeller.

Formanden mindede om, at den Diskussion, der ved 1ste Behandling rejste sig om dette Punkt, strejfede ind paa Spørgsmaalet om Patentlovgivningen.

Fabrikant *Carl Hansen* havde efter de Oplysninger, som vare fremkomne under 1ste 'Behandling, navnlig fra NYROP's Side, affattet et Forslag til en Resolution, der gik noget videre end det Forslag, han havde nævnt ved 1ste Behandling. Efter Formandens Udtalelser og efter det Indtryk, han havde faaet af, at Stemningen hos Forsamlingen gik i Retning af ikke at ønske nogen Resolution, vilde han dog ikke fremsætte Forslaget, og han tog sit tidligere Forslag tilbage.

Lange spurgte, om det af HANSEN tidligere stillede Forslag gik ud paa at henvise Sagen til Industriforeningen.

Formanden: Forslaget gik ud paa en Henvisning til Fællesrepræsentationen. Da denne imidlertid først vilde træde sammen om to Aar, havde han henstillet til Forslagsstilleren, hvis der overhovedet skulde vedtages nogen Resolution, da hellere at lade denne gaa ud paa at henvise Sagen til Industriforeningen, der sikkert gjerne vilde tage sig af Sagen. Han vilde iøvrigt tilføje, at selv uden saadan Henvisning vilde det sikkert ikke skorte Industriforeningen paa Interesse for Sagen; ved given Lejlighed vilde den utvivlsomt tage sig af den.

Lange takkede Formanden for disse Udtalelser; der var derefter ingen Grund for Mødet til at vedtage nogen Resolution.«

Naar jeg herefter tog mit Forslag til Resolution tilbage, var det dels fordi Stemningen paa nævnte Møde var for *ikke* at vedtage nogen Resolution, og dels fordi Fællesrepræsentationens Formand, der tillige var Formand for Industriforeningen i Kjøbenhavn, havde afgivet det bestemte Løfte, at Industriforeningen vilde tage Spørgsmaalet op.

Først efter at Jernstøber LANGE i Svendborg i den kjøbenhavnske Presse havde mindet Industriforeningen om

det paa Industrimødet i Odense givne Løfte, blev der i November 1886 nedsat et Udvalg til at udarbejde Forslag. Lovudvalget kom til at bestaa af de Herrer Maskinfabrikant P. HANSEN som Formand, Kontorchef A. TERKELSEN som Sekretær, Professor C. NYROP, Direktør FR. WOLFF, Fabrikant AXEL MEYER og Fabrikant CARL HANSEN.

Under 28. August 1888 indsendte Lovudvalget de af det udarbejdede Lovforslag til Industriforeningens Bestyrelse, indeholdende følgende:

- a. Udkast til Lov om Patenter paa industrielle Opfindelser.
Bemærkninger til dette Lovudkast.
- b. Udkast til Lov om Eftergjørelse af industrielle Mønstre og Modeller.
Bemærkninger til dette Lovudkast.

Efterat Udvalget havde endt sin Virksomhed, modtog jeg følgende Skrivelse:

Industriforeningen i Kjøbenhavn.

Kjøbenhavn V, den 17. December 1888.

Paa Industriforeningens Vegne har jeg herved den Ære at bringe Dem dens erkjendtlige Tak for Deres velvillige og dygtige Medvirkning i Udvalget angaaende Ordningen af vore Patentforhold m. m.

De fra det ærede Udvalg under 28. August d. A. modtagne Lovudkast bleve under 15. September indsendte til Indenrigsministeriet, der nu i Skrivelse af 15. d. M. har meddelt, at det staar i Begreb med at nedsætte en Kommission med det Hverv at udarbejde Forslag til Lov om Patenter paa industrielle Opfindelser og om Eftergjørelse af industrielle Mønstre og Modeller, samt at det Intet har at erindre imod

Offentliggjørelsen af de fra Industriforeningen modtagne Udkast, hvoraf hermed nogle Exemplarer medfølge.

P. B. V.

PHILIP SCHOU,

p. t. Formand.

C. NYROP.

Til

Hr. Fabrikant CARL HANSEN.

Som bekendt ere disse Lovforslag endelig nu, efter at være yderligere behandlede af et af Regjeringen nedsat Udvalg, naaede til Rigsdagen; hvornaar, eller om de overhovedet blive til Lov ved jeg ikke!

Paa en den 7. April 1887 afholdt extraordinær Generalforsamling meddelte Formanden, at der havde dannet sig en Forening med det Formaal, ved alle lovlige Midler at modarbejde den nu saa overhaandtagende Forbrugsforening for Embeds- og Bestillingsmænd. Formanden, der valgtes til at repræsentere Kunstdrejerforeningen i den nævnte Antiforbrugsforening, opnaaede her igjennem at formaa samtlige Kjøbenhavns Kunstdrejere til skriftlig at forpligte sig til ikke at blive Leverandører til Forbrugsforeningen, ligesom tre Kunstdrejere, der allerede vare Leverandører, opsagde deres Kontrakter med Foreningen.

Paa samme Møde forebragte Hr. B. M. C. JENSEN et Forslag, hvorefter man skulde søge at tilvejebringe en bedre Ordning med Hensyn til Leverancer til Industrilotteriet, saaledes at ogsaa de smaa Haandværkere kunne blive Leverandører. Til at virke for denne Sag, valgtes Formanden og Hr. B. M. C. JENSEN. Ved personlig Henvendelse til Formanden for Lærlingeforeningen, Hr. Kaptejn L. LARSEN, der tillige er Formand eller Direktør for nævnte Institution, blev

man anmodet om at indgive et skriftligt Andragende. Herefter indsendtes følgende:

Til

Bestyrelsen for Almindeligt dansk Vare- og Industrilotteri.

Undertegnede tillader sig herved, ifølge en i »Kjøbenhavns Kunstdrejerforening« tagen Beslutning, at henstille til den højtærede Bestyrelse for »Almindeligt dansk Vare- og Industrilotteri«, en ærbødig Anmodning om, ved fremtidige Leverancer af Paraplyer og andre Kunstdrejerartikler til Lotteriet, at lade Ordren passere Kunstdrejerforeningens Bestyrelse, som er villig til at overtage alle Forpligtelser og Ansvar overfor Lotteriet. Bestyrelsen vil da paatage sig at fordele Ordrene paa de for Tour staaende leveringsdygtige Medlemmer i Forhold til Forbrugets Størrelse, altsaa paa en, to eller tre Medlemmer ad Gangen, hvilket, om ønskes, Lotteriets Bestyrelse vil blive gjort bekendt med, ligesom Kunstdrejerforeningens Bestyrelse vil føre streng Tilsyn med, at Varerne ere konditions-mæssige, fejlfrie og af dansk Fabrikat.

Kjøbenhavn, den 2. Maj 1887.

CARL HANSEN,

Formand for Kunstdrejerforeningen.

Som Svar paa dette Audragende modtog Foreningen følgende Skrivelse:

Kjøbenhavn, den 7. Maj 1887.

Hr. Fabrikant HANSEN,

Formand for Kjøbenhavns Kunstdrejerforening.

I Anledning af Deres Andragende om at fremtidige Bestillinger af Gevinster, henhørende til Kunstdrejerfaget, maa skee gennem Kunstdrejerforeningen, skal jeg tillade

mig at meddele, at dette Andragende idag har været forelagt det samlede Forretningsudvalg. Udvalget beklager ikke at kunne gaa ind paa Deres Andragende af forskellige Grunde, men det skal være Udvalgets Opgave, saa meget som muligt at fordele fremtidige Leverancer af Paraplyer med mere i passende Forhold til de forskellige Leverandører i dette Fag i Lighed med hvad der sker i de andre Fag.

Med Agtelse

ærbødigst

L. LARSEN.

Formand.

Hermed var saaledes dette Spørgsmaal ude af Verden.

**Den nordiske Industri-, Landbrugs- og Kunstudstilling
i Kjøbenhavn 1888.**

Til denne Udstilling, af hvilken man ventede sig saa overordentlig meget, havde Rejsestipendieforeningens Bestyrelse truffet et Arrangement, ifølge hvilket enhver Haandværksmester i Provindserne og paa Landet kunde erholde Rejse frem og tilbage, Opholdet her i 8 Dage samt Adgang saavel til Udstillingen som til Byens øvrige Seværdigheder for mindre end det halve af, hvad saadanne Toure ellers vilde koste, — dog kun paa den Betingelse, at de skulle slutte sig til de af Foreningen arrangerede Tog, der vare ordnede fagvis. Naar dette Arrangement, til hvilket sendtes Opfordring om Tilslutning til samtlige Landets Haandværkslaug og Foreninger, desuagtet ikke vandt den Tilslutning, som man absolut havde

Grund til at vente, — da var dette ikke Rejsestipendieforeningens Skyld; thi foruden det alt lovede, blev her afholdt faglige Foredrag og Diskussionsmøder for hvert enkelt Haandværksfag, ligesom ogsaa de Fremmede, ligeledes ifølge Rejsestipendieforeningens Initiativ, modtoges af deres kjøbenhavnske Kollegaer, der opbød alt, for at gjøre dem Opholdet her i Byen saa behageligt som muligt. Iblandt disse mange Tog var der en Gruppe, der bestod af Danmarks Drejere. Denne Gruppe, der desværre kun talte ialt 59 Deltagere*), havde følgende Program**):

De industrielle Fagmøder

under

»Den nordiske Industri-, Landbrugs- og Kunstudstilling
i Kjøbenhavn 1888.«

Program

for

2den Gruppes 3die Section (Danmarks Drejere)

Søndagen den 3. Juni.

Kl. 11 I Industriforeningens Festsal: Aabningsmøde for Gruppens samtlige Deltagere (Deltagernes Damer have Adgang til Galleriet).

Derefter Frokost i Tivoli.

Mandagen den 4. Juni.

Kl. 9 I Industriforeningens Foredragssal: For Gruppens samtlige Deltagere Foredrag af Hr. Journalist ADOLPH BAUER om »Fagsammenslutningen«.

---

*) Der var ikke mødt én Repræsentant fra Odense, Aarhus eller Aalborg.

***) I dette Tilfælde havde Kjøbenhavns Trædrejere og Kunstdrejere sluttet sig sammen og valgt Formændene CARL CLAUSEN og CARL HANSEN til at fungere som Værter.

Kl. 11 samles Deltagerne i Kjøbenhavns Dørgrebsfabrik, Skindergade 39, for at bese samme, derefter Besøg paa forskjellige Værksteder og Fabrikker.

Tirsdagen den 5. Juni.

Kl. 9 I Industriforeningens Foredragssal: Fagligt Møde med Foredrag og Diskussion.

Onsdagen den 6. Juni.

Kl. 9 samles Deltagerne i Industriforeningens Vestibule, for at foretage en Tour til Frederiksberg med Besøg paa Ny Carlsberg, Glyptotheket samt eventuelt i Zoologisk Have.

Torsdagen den 7. Juni.

Kl. 11 $\frac{1}{2}$ samles Deltagerne i Havnegade, hvorfra foretages en Udflugt pr. Dampskib til Skodsborg,

Kl. 2 $\frac{1}{2}$ Festmiddag paa Badehotellet.

Derefter eventuelt Besøg i Raavaddams Fabrikker.
Om Aftenen Punschegilde i Skoven.

Foruden det alt i Programmet nævnte, erholdt hver Deltager 6 Adgangskort til Udstillingen og et til hver af følgende Institutioner: Den franske Kunstudstilling, Dansk Folkemuseum, Glyptotheket paa Ny Carlsberg, Panoptikon, Panoramaet og Zoologisk Have.

I Forbindelse med Programmet, af hvilket jeg troer at kunne sige Deltagerne havde megen Glæde, skal jeg bemærke følgende:

Fra Direktionen for Raavaddams Fabrikker fik jeg — efter flere Henvendelser — Meddelelse om, at man ikke kunde

aabne disse for dette Besøg, hvorfor jeg i den Anledning henvendte mig til Hr. Fabrikejer CHR. DREWSEN paa Strandmøllen, der med største Imødekommenhed efterkom min Anmodning. Det fortjener her at fremhæves, at den dengang 89aarige Olding, Hr. DREWSEN, personlig ledede Vandrigen igjennem de mange Fabrikslokaler, og forklarede han her paa en letfattelig Maade Papirfabrikationen, idet han ledsagede sit Foredrag med Forevisning af Fabrikatet i dets forskjellige Stadier. Med samme Elskværdighed fra Fabrikejernes Side aabnedes der os Adgang til at bese Blikvarefabrikationen i Hr. Konsul CARL LUND's Fabrik, hvilken synes i særlig Grad at interessere Deltagerne, ligesom endelig ogsaa Bryggeriet Ny Carlsberg vandt udelt Beundring.

At de festlige Sammenkomster her, som ved alle andre Lejligheder, vare Glandspunkterne, behøver jeg vel neppe at anføre. Allerede ved Frokosten i Taarnpavillonen i Tivoli var Stemningen meget livlig, men Festmiddagen paa Skodsborg Badehotel vandt dog fremfor alt Prisen. Her var det, at man underskrev det Program, paa Basis af hvilket »Foreningen for Danmarks Drejere« stiftedes, og her var det ogsaa, at Deltagere fra Landets forskellige Egne ret af Hjertets Lyst fik udtalt deres Følelser i et Utal af saavel alvorlige som humoristiske Taler. Af de ved denne Lejlighed afsungne Sange skal jeg nævne følgende:

»Hil den Mand, der har opfundet
Drejerkunsten paa vor Jord,
Derved har vi alle vundet,
Det bevises kan med Ord;
Ædel Borger, Adelsmand
Drej'ren ej undvære kan.

»Da de hvide og de sorte
Ganske nøgne maatte gaa

Uden Særk og uden Skjorte
 Ingen Strømper havde paa
 Svøbte sig for Kulden ind
 I et rynket Æselskind.

»Da stod Drej'ren frem og sagde
 Stop, saadan kan det ej gaa
 Rask han Haand paa Mejslen lagde
 Og derefter snart man saa
 Af en lille Pindeflok
 Laved' han en Spinderok.

»Snart man saa den hulde Kvinde
 Hvor med Liv og Lyst hun spandt
 Hun paa Haspe og paa Vinde
 Garn og Silke sirlig vandt,
 Ja hun spandt og fik en Særk
 Hurra! se det var Drej'rens Værk.

»Nu man ser jo allevegne
 Folk med pæne Klæder paa
 Men begynder det at regne
 Ser man baade Store, Smaa
 Alle hen til Drej'ren tyer
 For at købe Paraplyer.

»Hvis nu Damer promeneret
 Tidlig paa den grønne Vold,
 Blev jo deres Hud spoleret
 Havde de ej Parasol;
 Drej'ren han er den Mand,
 Som dette Spørgsmaal ordne kan.

»Ja, hvad kan en Drejer ikke,
 Naar han kun har Mod og Lyst.
 Selv et Bæger kan han drikke,
 Han gaar frejdig i en Dyst.
 Derfor nu i bredfuldt Maal
 Vil vi tømme Drej'rens Skaal.

Efter denne vellykkede Middag tilbragtes nogle Timer i Skoven, og Aftenen sluttede med et livligt Punschesold paa Klampenborg. Dette Fagmøde havde — foruden de betydelig nedsatte Rejseudgifter — kun kostet hver Deltager ialt 12 Kroner.

Da Tilfældet vilde, at jeg nogle Dage efter fejrede mit Sølvbryllup, nød min Hustru og jeg den store Ære, at en Deputation fra Fagmødet overrakte os en elegant Sølvpokal med følgende Inscription indgraveret:

»En hjertelig Tak til vor Fører i Dagene
fra 3.—7. Juni 1888. (Fra Dreierne.)

CARL HANSEN

og

HUSTRUES

Sølvbryllup

den 13. Juni

1888.«

For denne af min Hustru og mig saa højt skattede Opmærksomhed, skal jeg her atter benytte Lejligheden til at udtale vor hjerteligste Tak til samtlige Deltagere.

Paa en Lørdagen den 26. Januar 1889 afholdt Generalforsamling i Kunstdrejerforeningen oplæste Formanden en Skrivelse, ifølge hvilken Generalagenten for Brandassurance-selskabet »Guardian«, Hr. AUG. BORGEN, forpligtede sig til, — forsaavidt Foreningens Medlemmer i det af ham repræsenterede Selskab tegnede Forsikringer til et samlet Beløb af mindst $\frac{1}{2}$ Million Kroner, — at indbetale aarlig til Foreningens Kasse 20 % af de erlagte Præmier. Endvidere for-

pligtede Hr. BORGEN sig til at tegne Forsikringen til de samme Præmier, — mulig endog billigere — som de alt vare tegnede i andre Selskaber. Da flere af de Herrer Medlemmer anbefalede »Guardian« som et absolut 1ste Klasses Selskab, blev man hurtig enig om, alle uden Undtagelse, at tegne sin Assurance heri, for der igjennem at opnaa et for vor Kasse kjærkomment Extratilskud. Sagen gik saaledes i Orden, og Foreningens Kassebeholdning, der under almindelige Forhold kun anvendes til at understøtte trængende Medlemmer, er allerede herved bleven forøget med 300 Kroner.

Dette Arrangement blev snart efterlignet af andre Laug og Foreninger, hvilket medførte, at Haandværkerforeningen i Kjøbenhavn optog Sagen og indbød til Assurancetegning paa Betingelser, der saae langt fordelagtigere ud end de af os accepterede. Da dette medførte, at flere af vore Medlemmer opsigde deres Tegning i »Guardian« — der nemlig ikke var bindende for mere end 1 Aar ad Gangen —, hvad der var til stor Skade for os, der i dette Tilfælde havde været Banebryderne, tillod Kunstdrejerforeningens Formand sig i Haandværkerbladet at kritisere det nævnte Arrangement, hvorefter der udspandt sig en Bladpolemik imellem Formændene for Haandværkerforeningen og Kunstdrejerforeningen (se herom Haandværkerbladet for 19. og 30. Juli, 2., 6., 20. og 30. August 1890 eller en af Direktøren for Nye danske Brandforsikringsselskab Hr. LUDVIG BRAMSEN i Oktober 1890 udgivet Beretning, betitlet »Fra Forsikringsverdenen«).

Paa en den 25. Juni 1889 afholdt ekstraordinær Generalforsamling nedsattes et Udvalg til Udarbejdelsen af nye Love. Disse, der blandt andet indeholdt den Bestemmelse, at Bestyrelsen herefter skulde bestaa af 5 Medlemmer, vedtoges den 25. April 1890. Ved det paafølgende Valg kom Be-

styrelsen til at bestaa af: CARL HANSEN (Formand), B. M. C. JENSEN (Næstformand), AUG. SAARBYE (Kasserer), M. POLACK (Sekretær) og J. HOLM.

I Sommeren 1889 modtog Formanden en Skrivelse fra en Del af Foreningens Medlemmer med Anmodning om, at lade undersøge, hvorvidt de Herrer Guldsmede og Elektropletfabrikanter vare berettigede til fra deres Boutikker at forhandle Spadserestokke med henholdsvis Sølv- og Elektropletknapper. Formanden underrettede strax de nævnte Herrer om den indkomne Skrivelse og forespurgte dem, om de vare villige til at ophøre med denne Handel, for derved at undgaa den Ubehagelighed at blive indstævned. Tre af de Herrer gik ind paa Forslaget, dog kun paa den Betingelse, at der herom opnaaedes Enighed blandt samtlige Guldsmede og Elektropletfabrikanter. Da denne Ordning saaledes ikke lykkedes, foretog Formanden de nødvendige Skridt til at lade Sagen undersøge ad Rettens Vej.

Efterat Sagen flere Gange havde været behandlet i den offentlige Politiret, henvistes den paa Klagerens Begjæring til Kriminalretten, dog kun for en af de Herrer Guldsmedes og en af de Herrer Elektropletfabrikanter Vedkommende, for der igjennem at komme til Kundskab om, hvorvidt den nævnte Handel var berettiget eller ikke. Oldermændene for Trædrejerlauget og Formanden for Kunstdrejerforeningen, der begge mødte ved Sagens Foretagelse i Kriminalretten, lode strax et med deres Underskrifter bekræftet, nøjagtigt Referat af det der Passerede indføre i Kunstdrejerforeningens Forhandlingsprotokol. Referatet lyder saaledes:

»I Anledning af den af Kunstdrejerforeningens Bestyrelse mod en Del af Kjøbenhavns Guldsmede til Poli-

tiet anmeldte Sag om formentlig uberettiget Næringsbrug, tilsagdes Undertegnede, Oldermænden for Drejerlauget, J. H. LINDHARD og Formanden for Kunstdrejerforeningen, CARL HANSEN, til at møde i 1ste Kriminalkammer Onsdagen den 9. April 1890 Kl. 12. Assessor THOMSEN oplæste Protokollen, af hvilken det fremgik, at den her omhandlede Sag var rejst mod Hr. Guldsmedemester BECHER, for at have forhandlet Spadserestokke med Sølvbeslag fra sin Boutik.

Hr. BECHER havde ment sig berettiget dertil, da de fleste andre Guldsmede gjorde ligesaa. Endvidere havde saavel Oldermænden for Guldsmedelauguet, Hr. Guldsmedemester DRAGSTED, som Guldsmedemester NORDEMANN afgivet Forklaring til Protokollen. Disse Forklaringer gik ud paa, at Guldsmedene, saalænge de Herrer kunde mindes tilbage, havde modtaget Bestillinger paa og udført Spadserestokke med Sølvbeslag. Hr. DRAGSTED havde endogsaa erklæret, at han for mange Aar siden, da han arbejdede i Guldsmed MICHELSSENS Forretning som Svend, havde set Spadserestokke og Parasoller med Sølvbeslag i dennes Boutik. Paa Assessorens Spørgsmaal om vi kunde benægte dette, eller havde noget at bemærke dertil, erklærede HANSEN, at han meget betvivlede, at nogen Guldsmed tidligere havde forhandlet Parasoller. At Stokke mulig tidligere kunne have været leverede af Guldsmede paa Bestilling, ligesom der ogsaa mulig kan være fundet et enkelt Exemplar af en Stok i en Guldsmedeboutik, kunde nok være Tilfældet, men da Stokke med Sølvknapper ikke have været Mode siden Frederik den VI.s Tid, — hvilken ligger langt forud for de nævnte Herrer, — kan det ikke tænkes, at de have været førte i nogen Forretning som Handelsvare, og at

et enkelt Tilfælde saaledes neppe kunde lægges til Grund for Sagens Udfald.

LINDHARD gjorde gjældende, at det var i højeste Grad sørgeligt, hvis Guldsmedene i dette Tilfælde skulde have Medhold, og saaledes endnu yderligere svække de i Forvejen, af den udenlandske Konkurrence, saa haardt betrængte Kunstdrejere. LINDHARD erklærede endvidere, paa Spørgsmaal af Assessoren, at være i Besiddelse af Drejernes Arkiv for ca. 200 Aar tilbage og lovede at gennemgaa dette, for, om mulig, der at finde Tilfælde af lignende Art til yderligere Benyttelse i Sagen. Assessoren tillod sig den private Bemærkning, at det efter hans Mening var tvivlsomt, om Drejerne havde Lov til at forhandle Stokke med Sølvbeslag, hvor-til HANSEN svarede, at den Dag forhaabentlig aldrig vilde komme, at man vilde formene en Stokkefabrikant at sælge Stokke; efter denne Bemærkning frafaldt Assesoren sin sidste Udtalelse.

HANSEN gjorde endvidere gjældende, at denne Forseelse af Guldsmedene var begaaet under den nu gjældende Næringslov, som kun stammer fra Aaret 1857, og saaledes intet havde med den gamle Næringslov at gjøre.

Assessoren bemærkede, at en Bestemmelse i den nu gjældende Næringslov henviser netop alle Tvivlstilfælde til den ældre Lov, og paastod han, at da Sølvknappen er den kostbareste Del, er den saaledes ogsaa den væsentligste Del af Stokken. Hertil bemærkede HANSEN, at da en Sølvknap uden Stok neppe vilde gavne en Mand, der behøvede en Stok at støtte sig ved, medens en Stok, selv uden Knap, kunde gjøre sin Nytte, maatte Stokken efter hans Mening være den væsentligste Del, og at

Guldsmedene jo her efter maatte være berettiget til at forhandle alt muligt f. Ex. Døre med Sølvbeslag, Protokoller med Sølvbeslag o. s. v., alt kun fordi Guldsmedens Materiale er det kostbareste.

Da Assessoren herefter afsluttede Mødet, oplæstes Protokollen af Retsskriveren.«

Kjøbenhavn, den 10. April 1890.

J. H. LINDHARD.   CARL HANSEN.

Sagen afsluttedes uden yderligere Henvendelse til os den 24. Maj 1890 med følgende Motivering:

»Efter de Forklaringer, der vare afgivne af flere i Sagen afhørte ældre Guldsmede, havde Guldsmedene i en meget lang Aarrække forhandlet Spadserestokke med Sølvknapper, og i Betragtning af, at Stokken er et mindre værdifuldt Tilbehør til Knappen, antages Guldsmedene at have Hjemmel til, ifølge deres Borgerskab, at forhandle de heromhandlede Gjenstande. De Paagjældende frifandtes, og Omkostningerne paalagdes det Offentlige.«

Dette Udfald af Sagen havde vi Kunstdrejere ganske vist ikke tænkt os, men herved var imidlertid intet at gjøre.

For de Herrer Elektropletfabrikanters Vedkommende kunde Sagen efter vor Formening umulig være afgjort paa Basis af samme Motivering, idet man hverken kan sige om disses Fabrikata, at de ere forhandlede i en meget lang Aarrække eller at de ere meget værdifulde.

Formanden for Kunstdrejerforeningen sendte i den Anledning en Forespørgsel til Københavns Politi under 7. August 1890, hvorpaa indløb følgende Svar:

Kjøbenhavns Politi.

Politikammeret,

den 25. August 1890.

I Gjensvar paa Deres Forespørgsel i Skrivelse af 7. ds. og ved at tilbagesende det dermed fulgte Bilag skal jeg tjenstligst meddele, at der ikke er fundet Anledning til at appellere den deri ommeldte Frifindelsesdom, samt at de mod tvende Elektropletfabrikanter til Retten henviste Sager ere bortfaldne, idet de Paa-gjældende ved at forhandle Stokke, som af dem vare forsynede med Elektropletbeslag, efter de fremkomne Oplysninger om Forholdet mellem Stokkenes og Beslagenes Værdi ikke antoges at have gjort sig skyldige i Overtrædelse af Næringslovens Bestemmelser.

V. C. RAVN.

PLENGE.

Til

Hr. Fabrikant CARL HANSEN,

Formand for Kunstdrejerforeningen i Kjøbenhavn.

Naar Kunstdrejerne herefter ikke gjorde Skridt til at følge Sagen yderligere, da var det ikke, fordi man manglede Tro paa, at Sagen kunde faa et for os bedre Resultat i en højere Instants, men fordi den omhandlede Gjenstand er en Modesag, og Sagen saaledes af en forbigaaende Karakter, og at vi saaledes ikke fandt Anledning til at udsætte vor For-
 ening for Udredelsen af eventuelle Procesomkostninger.

I November 1889 afholdtes et større Møde, hvortil samtlige Drejere, saavel Trædrejere som Kunstdrejere fra hele Landet vare indbudne. Dette Møde, der var indvarslet i Anledning af et i Landstinget forelagt nyt Toldlovsforslag af 1. November samme Aar, indledede Oldermændene for Trædrejerlauget med et velmotiveret Foredrag, i hvilket han klart og tydeligt paaviste det uheldige for os Drejere ved de deri nedsatte Toldsatser. Efter Foredraget udspandt der sig en ret livlig Diskussion, som endte med Nedsættelsen af et Udvalg, der bemyndigedes til, paa samtlige Drejeres Vegne at udarbejde og indsende til Regjeringen og Rigsdagen en Oversigt over Drejernes Forhold til det nye Toldlovsforslag. Dette Udvalg, der kom til at bestaa af de Herrer J. H. LINDHARD, B. M. C. JENSEN, M. POLACK og CARL HANSEN, havde det Held, ved Bistand af Hr. Professor NYROP og flere af vore Kollegaer, allerede den 1. December s. A. at kunne forelægge en Piece, betitlet »Til Regjeringen og Rigsdagen«, i hvilken man tillod sig at fremsætte Forslag til Toldsatser for Drejerarbejde med dertil hørende Motiveringer. Efterat denne Piece, der, foruden at være sendt til Regjeringen og Rigsdagen, var tilstillet Fællesrepræsentationen, Industriforeningen, Haandværkerforeningen og samtlige Medlemmer af Trædrejerlauget, Kunstdrejerforeningen og Foreningen for Danmarks Drejere, havde Drejerlaugets Oldermænd og Kunstdrejerforeningens Formand Audients hos Konsejlspræsidenten, der i meget smigrende Ord udtalte sin Anerkjendelse af det i Piecen nedlagte Arbejde, der tydeligt tilkjendegav, at vi vidste, hvad vi vilde, og bad Konsejlspræsidenten os at være forvissede om, at han vilde gjøre sit til, at de i Andragendet fremsatte beskedne Ønsker kunde blive opfyldte-

Jeg skal her ikke undlade at bemærke, at de i det af Regjeringen senere forelagte Toldlovsforslag anførte Toldsatser

for Drejerarbejde ere helt igjennem de samme som de af os i vor Piece foreslaaede.

Paa et Bestyrelsesmøde, afholdt den 13. December 1890, oplyste Formanden, at han af Oldermændene for Trædrejerlauget havde modtaget Opfordring til at indstille de Kunstdrejere, som man nærmest maatte ansee for værdige og trængende, til at erholde de Wilrothske Legater hvert paa 100 Kr. aarlig, (livsvarig). Bestyrelsen indstillede 5, hvoraf de 4 erholdt Legatet.

Paa den ekstraordinære Generalforsamling, som afholdtes den 6. Februar 1891 i Haandværkerforeningens Lokale, vedtoges det enstemmigt, at Foreningens 50aarige Stiftelsesdag, den 1. April 1891 skulde fejres paa en vor Forening værdig Maade.

Det vedtoges for Foreningens Regning at udgive og omsende nærværende Festskrift til samtlige Medlemmer af de tre tidligere nævnte Drejerforeninger, ligesom ogsaa at fejre selve Jubilæumsdagen med en Festmiddag for alle Foreningens Medlemmer.

Til at lede Festarrangementet, indbyde Gjæster samt til at disponere over det hertil nødvendige Beløb, gaves Formanden carte blanche.

Understøttelser.

Foruden den tidligere nævnte Virksomhed, har Foreningen understøttet 21 trængende Medlemmer med Beløb, der tilsammen andrage 5331 Kroner.

Af Understøttelsesnyderne have nedenstaaende erholdt de største Bidrag

P. C. B.	1250	Kr. fordelte paa	21	Aar
F. W. K's Fnke	760	»	»	» 26 »
C. F. L.	600	»	»	» 6 »
G. L. G.'s Enke	510	»	»	» 12 »
A. K.	490	»	»	» 15 »

Medlemsliste.

I. G. Schwartz	indmeldt 1841	M. Westergaard*) indmeldt 1841
H. Zachrau	» »	M. C. Holbeck » »
C. Brunskou	» »	I. K. Bølcko » »
I. A. Jørgensen	» »	H. C. Møller » »
I. Ehlert	» »	L. Høgstrøm » »
I. F. Dihm	» »	C. Grosman » »
O. N. Saarbye	» »	A. C. Bang » »
I. C. Gericke	» »	A. Meisling » »
L. L. Weitemeyer	» »	H. L. Dohrn » »
Fr. W. Knoblauch	» »	Th. Søbørg » »
I. C. Møller	» »	L. T. Nygaard » »
A. Kongsberg	» »	B. F. Lohse » »
P. Schauenborg	» »	C. C. Eskildsen » »
E. Hansen	» »	I. Hasselqvist » »
A. Nielsen	» »	C. A. Schwartz » »
P. C. Bang	» »	G. Borchorst » 1842
F. W. Møller	» 1842	I. F. Sondershausen » »
I. G. Tulinius	» »	I. Petersen » »
H. Scheel	» »	E. Heiden » »
C. Schreiber	» »	F. Møller » »
I. C. Hahn	» »	C. L. Gericke » »
C. L. Burgmann	» »	L. Engel » »

*) Æresmedlem fra 1882.

I. Nancke	indmeldt 1842	R. Kleine	indmeldt 1842
M. C. Rosted	» »	C. F. Tulinius	» 1843
I. M. Johansen	» 1843	C. Trautner	» 1844
Th. Kayser	» 1844	Jahn	» 1845
C. F. Lembcke	» 1846	Adam Jensen	» 1846
I. I. Holm	» »	I. A. Schwartz, jun.	» 1847
Bjerring	» 1847	C. F. Teller	» »
Olsen	» »	O. A. Winding	» »
Abel	» 1849	Cohn	» 1849
I. Th. Neumann*)	» »	Bistrup	» 1851
H. Andersen	» 1851	I. P. Ferslew	» 1852
I. E. Fischer	» 1852	I. Holst	» »
C. H. Wedege	» »	P. Glistrup	» 1853
C. W. Kleine	» 1853	St. A. Hansen	» 1854
A. Møller	» 1854	I. Schmidt	» »
F. R. Schultz	» »	I. Hundert	» 1857
P. I. Bertelsen	» 1855	I. W. Bodholdt	» 1858
W. P. de Medici	» 1857	Aug. Saarbye	» 1861
C. Randleff	» 1859	E. A. Burgmann	» 1865
B. M. C. Jensen	» 1866	F. W. Saarbye	» 1867
Wilh. Riisgaard	» 1868	N. P. Strand	» 1870
M. P. Haastrup	» 1870	A. L. Stieler	» »
C. Fuchs	» 1871	C. L. Frantzen	» 1871
P. F. F. Østerby	» 1872	I. P. C. Hansen	» 1872
E. H. Madsen	» »	Theodor Tulinius	» 1873
F. Christiansen	» 1873	P. H. Lorentzen	» »
O. F. Wennerwald	» »	S. Polack	» »
Carl Hansen	» »	S. M. Poulsen	» »
Johannes Hoffmann	» 1874	Lars Jensen	» 1874
I. C. Haastrup	» »	C. F. Prægel	» »

*) Æresmedlem fra 1863.

I. C. Harthimmer	indmeldt 1873	H. E. Klein	indmeldt 1875
F. Schwartz	» 1875	I. Johansen	» »
I. K. Hougaard	» 1876	C. Hansen	» 1877
G. L. Griesing *)	» 1877	A. C. Hansen	» 1878
I. N. Fischer	» 1878	I. A. Jensen	» 1879
I. W. Nyeberg	» 1879	Kobberholdt Griis	» 1880
A. Kremm	» 1880	C. I. F. Jacobsen	» 1881
C. F. Waisense	» 1881	Hans Nic. Hansen	» 1882
T. C. Andersen	» 1882	Martin Polack	» 1884
P. G. Bjerring	» 1884	C. N. Sørensen	» »
N. M. Kring	» »	E. Langgaard	» 1885
Hans Jørgensen	» »	I. F. Petersen	» »
K. N. Brinch	» 1885	P. I. Jensen	» 1886
C. I. Sørensen	» »	W. N. Petersen	» 1889
Knud Klentz	» 1887	A. W. Larsen	» 1890
I. H. Lindhard	» 1889	R. M. Sørensen	» »
C. W. Skeller	» 1890	P. O. Petersen	» 1891
C. Boisen Schmidt	» 1891	H. A. I. Hoffmann	» »
C. Meier	» »	G. L. Køhler	» »
A. T. Nielsen	» »		

En Medlemsliste, af hvilken man altsaa ser Navnene paa de af vore Kollegaer, der i Tidens Løb have været Medlemmer af Foreningen, frembyder altid en vis Interesse for de efterlevende. For, om mulig, at forøge Interessen for en saadan Medlemsliste, skal jeg her tillade mig at præsentere de af Medlemmerne, der ved deres store Dygtighed i Faget have forskaffet sig deres Kollegaers særdeles Agtelse og almindelige Beundring.

Foruden de alt tidligere nævnte: SPENGLER, OPITZ, KØRBER, GRAUMANN og ADAM SCHWARTZ, der alle forlængst

*) Æresmedlem.

var døde forinden Kunstdrejerforeningens Stiftelse, har vor Forening iblandt sine Medlemmer ogsaa talt Mænd, som vi med Stolthed nævne.

Af disse har saaledes C. BRUNSKOU paa Udstillingen i Kjøbenhavn 1836 udstillet en i Elfenben udskaaen Daase, hvorpaa Alexandertoget var fremstillet, — et Arbejde, for hvilket han vandt megen Berømmelse. Af BRUNSKOU's Arbejder behøves næppe flere at nævnes, da en Opgave som den nævnte, for at blive anerkjendt, i sig selv udkræver en kunstnerisk Udførelse.

Et for faa Aar siden afdød Medlem W. P. DE MEDICI, der desværre paa Grund af sine smaa pekuniære Forhold aldrig opnaaede paa eget Navn — saavidt mig bekjendt — at frembringe noget, vil jeg dog ubetinget sætte i Række med de mest fremragende, idet han — uagtet sine smaa Kaar og store Beskedenhed — nød en ubetinget Agtelse blandt sine Kollegaer, saaledes at disse altid vidste at finde ham, naar der var dem betroet et Arbejde, de ikke selv kunde magte.

Endvidere skal jeg nævne den tidligere omtalte Kunstdrejersvend G. L. GRIESING, der optoges som Æresmedlem i Foreningen som en Aerkjendelse af hans mange for Firmaet J. G. SCHWARTZ & SØN kunstfærdig udførte Arbejder, blandt hvilke den til Prinsesse Alexandra forfærdigede Vifte er det betydeligste.

Endelig tæller vor Forening endnu blandt sine Medlemmer en Mand ved Navn HANS NICOLAI HANSEN. Af dennes Arbejder skal jeg (med Tilladelse) nævne nogle af Hr. Fabrikant M. POLACK paa Udstillingen i 1888 udstillede Haandtag til Paraplyer og Parasoller, hvoriblandt, foruden Brystbilleder af Ds. Majestæter Kongen og Dronningen, fandtes flere Fremstillinger af Thorvaldsens Arbejder, og havde disse Arbejder — ifølge Hr POLACK's Udtalelser — givet afdøde

Professor HEINRICH HANSEN Anledning til at udtale, at den Mand, der havde udført dem, var Kunstner.

Idet jeg nu tror tilstrækkeligt at have belyst alle Forhold, som specielt vedrøre os Drejere, — Kunstdrejeforeningens Stiftelse samt dens Udvikling og Virksomhed, — formener jeg at kunne udtale, at det maa betragtes som vel motiveret, naar Generalforsamlingen den 6. Februar d. A. vedtog at festligholde den 1. April 1891 som Foreningens 50-aarige Stiftelsesdag, ikke alene fordi den paa denne Dag har bestaaet i 50 Aar, men særlig fordi Foreningens Virksomhed i flere Retninger har været overordentlig gavnlig, saavel for den hele Stand som for de enkelte Medlemmer, der herigjennem have nydt pekuniær Støtte. Dertil kommer det mærkelige Tilfælde, at man med en vis Ret kan betragte 1891 som 200-aarigt Jubilæum for os Kunstdrejere, idet Tobakspiben, 2: den af Svampedaase, Rør og Hoved sammensatte Tobakspibe, som jo helt igjennem har været Kunstdrejernes Hovedartikel, i Aaret 1691 opfandtes af Dr. JOHANN FRANTZ JACOB WILLARIUS i Wien.

At Kunstdrejeriet ikke har sit Udspring fra Dr. WILLARIUS's Tobakspibe fremgaar jo af Foranstaende, ligesom vi i saa Fald vel ogsaa vare blevne kaldte Pibedrejere istedetfor, som tidligere, Bendrejere. Men da Tobakspiben i en meget betydelig Grad har bidraget til at befordre Kunstdrejeriets Udvikling, idet den, saavidt mig bekjendt, benyttes over hele den civiliserede Verden, have vi efter min Opfattelse Grund til samtidig at betragte denne Dag som *et 200-Aars Jubilæum for os Kunstdrejere.*

